Jaargang 110. Vrijdag, 28 November 1851. No. 95.

GRONINGER COURANT.

ALGEMEEN DAGBLAD voor de Stad en Provincie Groningen.

Bij deze Courant wordt gratis aan de geabonneerden verzonden: *Kort Verslag van de Handelingen der Staten van de provincie Groningen, benevens Redevoering van den Heer* R. WESTERHOFF, *gehouden in de zitting van de Staten Generaal van den 19den November l.l.*

BURGEMEESTER en WETHOUDERS van *Groningen* zijn voornemens, door hunnen GECOMMITTEERDE, in bijzijn van den RENTMEESTER van de STADS VEENEN en *Ter Apel*, op DINGSDAG den 2den December 1851, des voormiddags te tien uur, in een der Vertrekken van het RAADHUIS dezer Stad, te verhuren:

Het **HUIS BAREVELD** met den **ONTVANG** van den **TOL**, en het **GEBRUIK** der **LANDERIJEN** te *Gieterveen*, kort bij de *Wildervank* gelegen, voor den tijd van *zes* jaren; benevens **VIJF VERLATEN** en **ZES KLAPBRUGGEN** met de **BEHUIZINGEN, TUINEN en LANDERIJEN**, in de *Wildervank* en aan het *Stads-Kanaal* gelegen, voor den tijd van *drie* jaren.

Zullende de Voorwaarden van deze Verhuring acht dagen bevorens ter lezing liggen bij den RENTMEESTER van de STADS VEENEN en *Ter Apel*, te *Groningen*; bij B. B. DRENTH, op het *Stads-Kanaal*, en op het Huis *Bareveld*; terwijl de belanghebbenden tevens nader onderrigt kunnen bekomen bij opgemelden RENTMEESTER te *Groningen*, en bij den OPZIGTER der Stads Veenen J. UNIKEN, in de *Wildervank*.

Gedaan in het Raadhuis te *Groningen*, den 17den November 1851.

Burgemeester en Wethouders: VAN IMHOFF.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

BURGEMEESTER en WETHOUDERS der Stad *Groningen* maken bekend, dat, ten overstaan van Mr. **R. FEITH**, Notaris te *Zuidbroek*, op WOENSDAG den 3den December 1851, des morgens te 10 uur, ten Huize van A. G. BUINING, Logementhouder te *Zuidbroek*, in 15 perceelen, publiek zullen worden verhuurd: de **STADS LANDEN**, behoorende tot de zoogenoemde ***GOCKINGA-HEERT***, gelegen te *Zuidbroek*; waaromtrent nadere informatiën te bekomen zijn ten KANTORE van gemelden Notaris.

GRONINGEN, 19 November 1851.

Burgemeester en Wethouders: VAN IMHOFF.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

NOTIFICATIE.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS der Gemeente *Groningen*, daartoe aangeschreven bij Besluit van den Heer STAATSRAAD, COMMISSARIS des KONINGS in deze Provincie, van den 17den dezer, no. 4 *b* (*Provinciaal Blad* no. 144), brengen ter kennis van de Ingezetenen de navolgende resolutie van Z. Exc. den MINISTER van FINANCIËN, van den 6den dezer, no. 46 (Afd. Reg.), houdende vaststelling van de **216de LOTERIJ**, benevens het daarbij behoorend **PLAN** van **TREKKING**.

GRONINGEN, 20 November 1851.

Burgemeester en Wethouders: VAN IMHOFF.
De Secretaris: HORA SICCAMA.

De MINISTER van FINANCIËN, — gelet hebbende op zijne resolutie van heden, waarbij, krachtens het Koninklijk besluit dd. 19den November 1850, no. 81, wordt vastgesteld de 216de Loterij, brengt bij deze ter kennis van een ieder, die verlangen mogt in genoemde Loterij deel te nemen, dat ten aanzien van dezelve zijn gemaakt de volgende bepalingen:

1). De *tweehonderdzestiende Loterij* zal bestaan uit *twintigduizend loten, tienduizend prijzen* en *twee premiën*, overeenkomstig het plan aan deze gehecht;

2). Ten behoeve van 's Rijks Schatkist zal worden ingehouden *vijftien* ten honderd van alle prijzen en premiën van *éénhonderd gulden* en daarboven, en *tien* ten honderd van alle prijzen van *zeventig gulden* en daarbeneden, alles onverminderd de bijlage van *twee gulden* voor ieder klassikaal lot, hetwelk voor de laatste klasse verwisseld wordt;

3). De loten zullen in geene kleinere deelen mogen gesplitst worden dan in twintigsten;

4). De toelating van Splitters en Debitanten zal moeten geschieden met inachtneming van de bepalingen in de Koninklijke besluiten van den 5den November 1818 (*Saatsblad* no. 37), 13den dito 1827, no. 145 (*Staatsblad* no. 50) en no. 146, en van den 6den Januarij 1831, no. 68 (*Staatsblad* no. 2), vervat;

5). De klassikale loten voor de eerste klasse zullen voor den inlegprijs verkrijgbaar zijn, voor de houders van loten, die in de laatste klasse der 215de Loterij met *niet* zijn uitgekomen; mits tot het bekomen derzelve ten kantore van den Directeur der Staats-Loterij te 's Gravenhage, of van een' der Kollekteurs, aanvraag gedaan worde gedurende de kollekte;

6). De voornoemde Directeur zal, bij den aanvang der kollekte voor de 216de Loterij, aanvankelijk van een getal *éénduizend vijfhonderd* loten afzonderen en beschikbaar houden, om daaruit aan ingezetenen van het Rijk, geene loterij-handelaren, doch bekend zijnde loten voor eigen rekening te willen spelen, loten tegen den inlegprijs af te geven, mits de prijs van de alzoo afgegeven loten aan hem in ééns voor alle klassen voldaan worde;

7). De Directeur meergenoemd zal van de uitgifte der vorengenoemde loten eene behoorlijke opgave aan den Minister inzenden, overeenkomstig de bepalingen, daaromtrent in zijne instructie vastgesteld;

8). De uitbetaling van eenen prijs of van eene premie zal door den Directeur der Staats-Loterij alleen kunnen bewerkstelligd worden tegen overgifte van het door hem afgegeven *oorspronkelijk* lot, waarop de prijs of premie gevallen is;

9). Alle prijzen en premiën, welke niet worden afgehaald binnen vier jaren, te rekenen van den vijftienden dag na het uittrekken van de laatste klasse der loterij, waarin de prijzen en premiën gevallen zijn, vervallen zonder uitzondering aan 's Rijks schatkist. Evenzeer vervalt aan 's Rijks schatkist het te veel betaalde op doorgefourneerde loten, welke in eene der vier eerste klassen met een' prijs zijn uitgekomen, wanneer dat te veel betaalde niet binnen gemelden termijn van vier jaren is teruggevorderd;

10). De kollekte der 216de Loterij zal geopend worden op Maandag den 8sten December 1851 en worden gesloten op Zaturdag den 20sten dier maand;

11). De trekking van de onderscheidene klassen zal geschieden veertien dagen de eene na de andere. Die van de *eerste* klasse der Loterij zal plaats hebben en geheel moeten afloopen op den 5den, 6den, 7den en 8sten Januarij 1852; die der *tweede* klasse op den 19den, 20sten, 21sten en 22sten dier maand; die der *derde* klasse op den 2den, 3den, 4den en 5den Feberuarij 1852; die der *vierde* klasse op den 16den, 17den, 18den en 19den dier maand; en die der *vijfde* of laatste klasse op den 1sten, 2den, 3den, 4den, 8sten, 9den, 10den, 11den, 15den, 16den, 17den, 18den, 22sten, 23sten, 24sten en 25sten Maart 1852, terwijl de laatste 100 nommers op Vrijdag den 26sten dier maand zullen getrokken worden;

12). De Kollekteurs, Splitters en Debitanten zullen, bij het verkoopen of verhuren van loten, niet meerder mogen vorderen dan

Bij verkoop:

I. Van loten voor alle klassen of doorgefourneerde:

Geheele loten	. . . .	*f* 69,00
Halve »	. . . .	- 34,50
Vijfde »	. . . .	- 13,80
Tiende »	. . . .	- 6,90
Twinstigste »	. . . .	- 3,45

II. Van klassikale loten.

Bij verkoop: — *Bij verhuring:*

Voor de eerste klasse.

Bij verkoop		Bij verhuring	
Geheele loten	*f* 14,00	Geheele loten	*f* 4,00
Halve »	- 7,00	Halve »	- 2.00
Vijfde »	- 2,80	Vijfde »	- 0,80
Tiende »	- 1,40	Tiende »	- 0,40
Twintigste »	- 0,70	Twintigste »	- 0,20

Voor de tweede klasse.

Bij verkoop		Bij verhuring	
Geheele loten	*f* 26,00	Geheele loten	*f* 8,00
Halve »	- 13,00	Halve »	- 4,00
Vijfde »	- 5,20	Vijfde »	- 1,60
Tiende »	- 2,60	Tiende »	- 0,80
Twintigste »	- 1,30	Twintigste »	- 0,40

Voor de derde klasse.

Bij verkoop		Bij verhuring	
Geheele loten	*f* 40,00	Geheele loten	*f* 10,00
Halve »	- 20,00	Halve »	- 5,00
Vijfde »	- 8,00	Vijfde »	- 2,00
Tiende »	- 4,00	Tiende »	- 1,00
Twintigste »	- 2,00	Twintigste »	- 0,50

Voor de vierde klasse.

Bij verkoop		Bij verhuring	
Geheele loten	*f* 56,00	Geheele loten	*f* 14,00
Halve »	- 28,00	Halve »	- 7,00
Vijfde »	- 11,20	Vijfde »	- 2.80
Tiende »	- 5,60	Tiende »	- 1,40
Twintigste »	- 2,80	Twintigste »	- 0,70

Voor de vijfde klasse. — 1ste week:

Bij verkoop		Bij verhuring	
Geheele loten	*f* 71,00	Geheele loten	*f* 18,00
Halve »	- 35,50	Halve »	- 9.00
Vijfde »	- 14,20	Vijfde »	- 3,60
Tiende »	- 7,10	Tiende »	- 1,80
Twintigste »	- 3,55	Twintigste »	- 0,90

Diegenen, welke de hierboven bepaalde prijzen voor klassikale *kooploten* hebben betaald, zullen, indien hun lot niet wordt uitgetrokken in de klassen waarvoor hetzelve genomen was, derzelver fournissement voor de volgende klasse kunnen voldoen, gelijk hetzelve bij het plan is vastgesteld, namelijk, voor geheele loten:

bij de verwisseling voor de tweede klasse met	*f* 12,00
voor de derde klasse met	- 14,00
voor de vierde klasse met	- 16,00
voor de vijfde klasse met	- 15,00

en voor de gedeelten van loten naar evenredigheid van deze prijzen; alles zonder verdere bijbetaling van eenig opgeld.

13). De prijs waarvoor de loten, gedurende de verdere trekking der vijfde klasse zullen mogen verkocht en verhuurd worden, zal nader voor elke week afzonderlijk worden bepaald.

De Kollekteurs, Splitters en Debitanten zullen zich moeten gedragen naar de vorenstaande bepalingen, welke, te dien einde, overeenkomstig art. 3 van het Koninklijk besluit van den 6den Januarij 1831, no. 68, in de *Nederlandsche Staats-Courant* zullen worden geplaatst. Dien ten gevolge worden de ingezetenen, welke geheel doorgefourneerde loten tegen den inlegprijs voor eigen rekening mogten verlangen te spelen, oplettend gemaakt op de bepaling, volgens welke de afgifte dier loten, tot het daarbij uitgedrukte getal, aan den Directeur der Staats-Loterij is opgedragen, ten wiens kantore men zich in persoon of bij gemagtigde zal moeten vervoegen tot verkrijging dier loten.

'S GRAVENHAGE, 6 November 1851.

De Minister voornoemd:
VAN BOSSE.

PLAN *voor de 216de Staats-Loterij, bestaande uit 20,000 loten, 10,000 prijzen en 2 premiën.*

EERSTE KLASSE.
De inleg is f 5.

1 prijs van		*f* 20,000
1 » »		- 5,000
1 » »		- 2,500
2 prijzen van	*f* 1,250	- 2,500
10 » »	- 1,000	- 10,000
10 » »	- 400	- 4,000
10 » »	- 200	- 2,000
15 » »	- 100	- 1,500
1450 » »	- 20	- 29,000
1500 prijzen bedragen		*f* 76,500

TWEEDE KLASSE.
De inleg is f 12.

1 prijs van		*f* 20,000
1 » »		- 5,000
1 » »		- 2,500
2 prijzen van	*f* 1,250	- 2,500
10 » »	- 1,000	- 10,000
10 » »	- 400	- 4,000
10 » »	- 200	- 2,000
15 » »	- 100	- 1,500
1450 » »	- 30	- 43,500
1500 prijzen bedragen		*f* 91,000

DERDE KLASSE.
De inleg is f 14.

1 prijs van		*f* 25,000
1 » »		- 5,000
1 » »		- 2,500
2 prijzen van	*f* 1,250	- 2,500
10 » »	- 1,000	- 10,000
10 » »	- 400	- 4,000
10 » »	- 200	- 2,000
15 » »	- 100	- 1,500
1450 » »	- 45	- 65,250
1500 prijzen bedragen		*f* 117,750

VIERDE KLASSE.
De inleg is f 16.

1 prijs van		*f* 25,000
1 » »		- 5,000
1 » »		- 2,500
2 prijzen v.	*f* 1,250	- 2,500
10 » »	- 1,000	- 10,000
10 » »	- 400	- 4,000
10 » »	- 200	- 2,000
15 » »	- 100	- 1,500
1450 » »	- 65	- 94,250
1500 prijzen bedragen		*f* 146,750

VIJFDE KLASSE.
De inleg is f 13 en f 2 premie voor het Rijk.

1 prijs van		*f* 100,000
1 » »		- 50,000
1 » »		- 25,000
1 » »		- 10,000
1 » »		- 5,000
2 prijzen »	*f* 2,500	- 5,000
3 » »	- 1,500	- 4,500
25 » »	- 1,000	- 25,000
30 » »	- 400	- 12,000
40 » »	- 200	- 8,000
195 » »	- 100	- 19,500
3700 » »	- 70	- 259,000
4000 prijzen bedragen		*f* 523,000
1 premie, toegevoegd aan den laatst uitkomende der 35 hoogste prijzen		- 30,000
1 premie voor het laatste lot		- 5,000
4002 prijzen en premiën bedragen		*f* 558,000

BALANS.

Klasse.	Loten.	Inleg.	Ontvang.	Uitgaaf.	Prijzen.	Premien
1	20,000	*f* 5	*f* 100,000	*f* 76,500	1,500	»
2	18,500	- 12	- 222,000	- 91,000	1,500	»
3	17,000	- 14	- 238,000	- 117,750	1,500	»
4	15,500	- 16	- 248,000	- 146,750	1,500	»
5	14,000	- 13	- 182,000	- 558,000	4,000	2
		60	*f* 990,000	*f* 990,000	10,000	2

De trekking dezer Loterij zal geschieden op de thans gebruikelijke wijze. Om dezelve te bewerkstelligen, worden de 20,000 nommers ieder afzonderlijk opgerold, in eene bus gestort, en daartegen vóór de trekking van ieder der vier eerste klassen, de prijzen, en vóór de trekking der laatste klasse de prijzen en nieten, welke voor dezelve bestemd zijn, in eene andere bus geworpen; zullende voorts telken reize, wanneer uit de eerstgemelde bus een nommer wordt getrokken, ter zelfder tijd uit de laatstgemelde de voor hetzelve bestemde prijs of niet getrokken en beide overluid afgelezen worden.

De inleg is in de eerste klasse 5 gulden, in de tweede klasse 12 gulden, in de derde klasse 14 gulden, in de vierde klasse 16 gulden en in de vijfde of laatste klasse 13 gulden, en zal daarenboven bij den inleg der laatste klasse moeten worden betaald 2 gulden premie ten behoeve van het Rijk; doch van het voldoen dezer 2 gulden zullen de loten, waarvan de volle inleg van 60 gulden in eens betaald wordt, vrij wezen.

De kollekte zal geschieden ten kantore van den Directeur der Staats-Loterij te 's Gravenhage op de Lange Beestenmarkt.

De verwisseling der ongetrokkene klassikale loten, op Maandag na het uittrekken van iedere klasse aanvang nemende, moet, op verbeurte van het regt van verwisseling, des Vrijdags vóór de trekking der respective klassen zijn volbragt, waarnaar de inleggers, ter voorkoming hunner schade, zich zullen moeten gedragen.

De houders der loten, waarvan de volle inleg van *f* 60 in eens betaald is, zullen, bij het trekken van eenen prijs in eene der vier eerste klassen, het door hen te veel betaalde terugontvangen.

De betaling der prijzen en premiën zal, na aftrek der bepaalde korting ten behoeve van 's Rijks schatkist, geschieden aan den *tooner van het lot*, veertien dagen na het uittrekken van iedere klasse.

Niemand der prijstrekkers heeft het regt vroegere betaling te vorderen; zijnde de vroegere betaling eene goedwilligheid der gekwalificeerde Kollekteurs.

De met onbepaald verlof zijnde MILICIENS VERLOFGANGERS **JOHANNES BIJMHOLT**, uit de Gemeente *Groningen*, van 1848, en ingelijfd bij het 8ste Regement Infanterie, Depôt, en **DERK TONKES**, uit de Gemeente *Gouda*, mede van de ligting van 1848, en ingelijfd bij het 4de Regement Infanterie, 1ste Bataljon, 4de Kompagnie, worden bij deze opgeroepen, om zich ten spoedigste ter SECRETARIJ der Stad *Groningen* te vervoegen, ter voorkoming van verdere onaangenaamheden

---

RAADSVERGADERING:
Zaturdag den 29sten November 1851, des middags te 12 uur.

NIEUWSTIJDINGEN.

DUITSCHLAND.

Algemeen wordt geklaagd over ongeregelde aankomst van de post, hoofdzakelijk veroorzaakt door de, vooral in Zuid-Duitschland, gevallen sneeuw. — De berigten van daar komen dan ook reeds sedert dagen [illegible] tijd aan.

— Men verneemt, dat de Oostenrijksche en Beijersche regeringen alle tollen en regten op den Donau hebben afgeschaft.

— In Karlsruhe is op straf van gevangenis verboden dassen te dragen waarin rood de bovenkleur is.

— Volgens een gerucht, over Kiel ontvangen, zou de Sleeswijk-Holsteinsche kwestie geregeld zijn. Graaf *Moltke* wordt minister over Sleeswijk, zonder verantwoordelijkheid aan den Deenschen rijksdag. Te gelijk wordt verzekerd, dat de stenden van Sleeswijk en Holstein al spoedig bijeen zouden komen. (De dagbladen van Koppenhage van den 19den melden hier echter niets van.)

— In Holstein ligt een' regement Oostenrijkers, 't welk geheel uit Hongaren bestaat. Sommige dezer manschappen moeten verbindtenissen hebben aangeknoopt met lieden, die voor zendelingen van *Kossuth* en zijnen aanhang worden gehouden, en bij welker gevangenneming men belangrijke papieren moet zijn meester geworden. — Men gaat zoo ver van te verzekeren, dat de politie daarbij op het spoor zou zijn gekomen van eene door geheel Oostenrijk verbreide zamenspanning tegen de bestaande orde van zaken; doch dit behoeft bevestiging. Verscheidene personen zijn onder sterk geleide gevankelijk uit Rendsburg naar Hamburg gebragt.

— (*Verandering van de politiek in Hannover.*) Het door ons medegedeelde patent, waarmede de nieuwe Koning van Hannover zijne troonsbeklimming heeft aangekondigd, had in Duitschland een' des te beteren indruk gemaakt, daar men eene zoodanige formele en bepaalde erkenning der constitutie niet had verwacht en evenmin, dat het ministerie *Münchausen* door den nieuwen souverein zou bevestigd worden.

Er waren er dan ook die wilden, dat deze bevestiging slechts provisioneel was en eerstdaags toch eene wijziging van het kabinet zou plaats hebben. Maar het bleef in in allen gevalle eene gewigtige en geruststellende daadzaak, dat *George V* de constitutie erkend en beloofd had, ze te zullen handhaven. Volgens de bepalingen der constitutie, moeten de kamers onmiddellijk na de verandering der regering worden bijeengeroepen en bij gebreke van zoodanige bijeenroeping, zouden zij het regt hebben zelve bijeen te komen. Het was echter wel waarschijnlijk, dat de nieuwe Koning, nu hij de tegenwoordige grondwet erkend had derzelver voorschriften volgen en de kamers bijeenroepen zou — Een en ander heeft nu inderdaad plaats gehad. Immers uit *Hannover* wordt thans gemeld, dat aldaar plotseling een nieuw ministerie gevormd is: de heer *Schele*, president en minister van buitenl. zaken; *v. Borries*, binnenl. zaken; *v. Windthorst*, justitie *Backmeister*, eeredienst; *v. Brandis* oorlog; wie als minister van financiën zal optreden, was nog onbekend; de portefeuille zou den heer *von Bar* aangeboden, maar door hem geweigerd zijn. — Dat deze verandering van ministerie bij de meerderheid der bevolking een' zeer ongunstigen indruk gemaakt moet hebben, laat zich zeer bevroeden, als men bedenkt, dat door de benoeming van den heer *van Schele*, die de staatkundige kleur aan het nieuwe kabinet geeft, de rigting der politiek van vóór Maart 1848 weder de bovenhand, dus nu eindelijk ook in Hannover, heeft herkregen, weshalve ook dáár de reactie het veld heeft behouden.

Dit in verband met de verwisseling van den troon, geeft natuurlijk aanleiding tot velerlei beschouwingen en uitzigten in de toekomst.

De stenden zijn tegen den 2den December e.k. bijeengeroepen.

Overigens heeft Koning *George* bij algemeene dagorder het opperbevelhebberschap over het leger aanvaard, — iets, dat velen zeer verbaasd heeft, daar Z. M. natuurlijk nooit soldaat was, noch kon zijn.

GROOT-BRITTANJE.

LONDEN, 23 November.

Kossuth heeft, bij zijn vertrek, op het dejeuner aan boord van den *Jupiter*, den mayor van Southampton, die zijne gezondheid instelde, o. a. het volgende geantwoord: „Ik geloof, dat Engeland het land is, dat eenmaal over alle Europesche stelsels beslissen zal. Frankrijk is republikeinsch, en Rusland wete, dat het, tegen wil en dank, eens genoodzaakt zal zijn op republikeinsch terrein Frankrijk te bestrijden, om het absolutisme te handhaven. Maar Rusland wete tevens, dat het eene ontmoeting met Engeland hebben zal, en de kracht van zijne openbare meening tegen despotisme leeren kennen. Ik zal niet zeggen dat Engeland deze door kracht van wapenen toonen zal, maar het oefent zijn' invloed uit, door zich te verklaren tegen alle interventie van vreemde magten in de huishoudelijke aangelegenheden der natiën. Ik wensch, dat gij niet vergeet, dat de zaak van Hongarije ook de uwe is. Hoort mijne laatste bede: vergeet het onderdrukte land mijner vaderen niet!"

— Niettegenstaande de groote moeijelijkheden, welke het aanleggen van een' ijzeren spoorweg over de landengte van Panama oplevert, zijn de werkzaamheden reeds zoover gevorderd, dat den 25sten December aanstaande de eerste sectie, over eene uitgestrektheid van zeven mijlen, voor het publiek zal geopend worden.

— Onze dagbladen geven thans geregeld door den onderzeeschen telegraaf de beursberigten uit Weenen, Berlijn en andere steden van het vaste land, van den vorigen dag.

— Dezer dagen is te Ramsgate eene proef genomen met de reddingboot, aan welke, onder 280 mededingers, de door den hertog *van Northumberland* uitgeloofde prijs van 100 p. st. is toegewezen. Bij die proef heeft het vaartuig, na in zee omgeworpen te zijn, in 14 seconden zijnen stand op het water van zelf weder aangenomen. Behalve deze eigenschap van zich zelf op te rigten, biedt de boot het voordeel aan, dat zij gemakkelijk te besturen is, ongemeen snel kan zeilen en, buiten de roeibanken, eene ruimte voor 50 menschen heeft. — De maker van deze reddingboot is de heer *J. Beecking*, te Yarmouth.

— De overleden Koning van Hannover ontving van het Engelsche gouvernement 21,000 p. st. jaarlijksch inkomen. De hertogin *van Gloucester* is thans de eenig overgebleven telg, die *George III* en eene familie van 15 personen overleeft; zij ontvangt een jaargeld van 16,000 p. st. Bijzondere melding verdient de som aan den Koning der Belgen toegekend: eene wet van *George III* verzekert hem eene jaarlijksche toelage van 50,000 p. st. met eene residentie op Claremont. De hertogin *van Kent* geniet 30,000 p. st. per jaar, even als Prins *Albert*, die bovendien kolonel van een

regement is, welk kommandement met eenige bijkomende kleinigheden hem nog 3000 p. st. opbrengt. De hertog *van Cambridge* ontvangt aan verschillende sommen 15,000 p. st.

FRANKRIJK.

PARIJS, 22 November.

In de zitting der Nationale Vergadering van heden heeft de vergadering de tweede beraadslaging over het hoofdstuk der gemeentewet met betrekking tot de verkiezing geëindigd; zij heeft met eene meerderheid van 441 tegen 229 stemmen besloten, dat zij tot eene derde zoude overgaan. De regering heeft in de bureaux, bij monde van den heer *Lacrosse*, verklaard, dat zij het ontwerp van wet in deze laatste overweging zoude ondersteunen.

(De welgezinden zijn over 't algemeen zeer ter nedergeslagen over de gevaren, aan welke de Staat wordt blootgesteld door de onder de voornaamste staatslieden heerschende verdeeldheid. Volgens de schrijvers van het meest geachte der ochtendbladen dezer hoofdstad, moet het volk bijna wanhopen aan de toekomst, bij het besef van de in de hoogere staatkundige kringen aanwezige wanorde van begrippen, en zoude het er wel toe kunnen geraken, om zich in de armen te werpen van den eersten den besten, die hetzelve redding belooft.)

— De Wetgevende Vergadering telt thans 756 leden, aldus verdeeld: 219 Orleanisten, 181 Legitimisten, 73 Constituerende republikeinen, 61 leden der tiers partij, 38 Bonapartisten en 184 Montagnards.

— Men spreekt van nieuwe nota's uit Rome ontvangen, waarbij andermaal de terugroeping der Fransche troepen uit de Pauselijke Staten gevraagd wordt. Deze nota's zouden door de Russische en Oostenrijksche gezanten ondersteund worden.

— Eindelijk is de ware houder van het no., winnende het groote lot (*f* 200,000) der goudbaren-loterij ontdekt. Het is een wijngaardenier te Epernay. De heer *Oudiné* heeft zijn biljet voor echt erkend en van zijn visa voorzien.

Van den 23sten. De spanning tusschen de monarchale partijen en de Bonapartisten neemt hand over hand toe. In de afgeloopene week hebben, na de verwerping van het bekende voorstel der kwestoren, de Monarchalen zich nadrukkelijk beklaagd over de Bonapartisten, die zich niet hadden ontzien om gemeene zaak te maken met de Bergpartij. Thans leest men nagenoeg dezelfde klagten in de organen van het Elysée-National, ten aanzien van de Monarchalen, die zich aan de Bergpartij aansluiten, om het ontwerp-reglement betreffende de verantwoordelijkheid der bewindslieden door te drijven.

De Bonapartistiche organen verkondigen, dat men thans eene staatkundige krisis te gemoet gaat, waarvan de gevolgen niet te berekenen zijn. De republikeinsche dagbladen zijn klaarblijkelijk zeer tevreden met de wending, welke de zaken genomen hebben.

Te midden der verwikkelingen van het oogenblik heeft de heer *Lodewijk Napoleon* het ministerie voltallig gemaakt door de benoeming van den heer *Casabianca* tot minister van financiën. In diens plaats is tot minister van koophandel benoemd de heer *Lefebre Duruflé.*

BELGIE.

BRUSSEL, 23 November.

In de zitting van den Senaat van j.l. Zaturdag is de gewigtige kwestie, die sedert verscheidene maanden eene zoo groote spanning verwekte, de kwestie van het regt van successie, beëindigd.

Met eene meerderheid van 46 tegen 6 stemmen, heeft de Senaat n.l. een verzoenend amendement van den heer *Spitaels* aangenomen. Één lid, de hertog *van Ursel*, heeft zich van stemming onthouden.

— In den nacht tusschen Vrijdag en Zaturdag heeft te Antwerpen een hevige storm gewoed; het water van de Schelde was op de kaaijen zoo hoog opgejaagd, dat de aldaar liggende goederen groot gevaar liepen van weg te spoelen.

— De Blankenberger visschers verklaren, dat zij op zee een aantal lijken drijvende hebben gevonden.

NEDERLAND.

Tweede Kamer der Staten Generaal.

Zitting van Zaturdag den 22sten November.

In de bijeenkomst van heden zijn ingekomen ontwerpen op de regelen voor de afkondiging van maatregelen van algemeen bestuur, — en ter goedkeuring eener dading, betreffende de Mijdrechtsche droogmakerij.

De commissiën van rapporteurs hebben hare verslagen ingebragt over de twee laatste hoofdstukken der begrooting.

De heer *Zijlker* heeft zijn amendement verdedigd; en daarbij aangemerkt, dat het aan den minister stond, om de te bezuinigen som over de gezantschappen te verdeelen. De heer *Hengst* heeft de bezuiniging tot *f* 30,000 willen bepalen.

De heer *van Lynden* heeft het amendement der commissie bestreden.

De minister van buitenl. zaken heeft verklaard, dat, wat de gezantschappen betreft, de bezuiniging de uiterste grens heeft bereikt, en dat hij eerder zijne betrekking zoude nederleggen, dan tot de voorgestelde bezuiniging van de heeren *Zijlker* en *Hengst* medewerken. — Ook het voorstel van de commissie heeft Z. Exc. ernstig bestreden. Indien hem in dit opzigt zedelijke dwang werd aangedaan, en bij de inkrimping schadelijk oordeelde voor de belangen des Lands, zou hij die som elders moeten trachten te vinden.

Het amendement van den heer *Zijlker* is, met 49 tegen 14 stemmen, verworpen. (*Voor* hebben gestemd: de heeren *Westerhoff*, *Storm*, *Zijlker*, *Hengst*, *Reinders*, *v. Wijlick*, *van der Veen*, *van der Heyden*, *de Poorter*, *ten Cate*, *van Eck*, *Huguenin* en *Jongstra*). Dat van den heer *Hengst* is verworpen met 45 tegen 18 stemmen. *Voor* hebben gestemd de genoemde leden, benevens de heeren *van Hoëvell*, *Hugenholtz*, *de Lom* en *Limpens*.

Het amendement van de commissie is verworpen met 36 tegen 26 stemmen. (*Voor* hebben gestemd: de heeren *Dullert*, *Luyben*, *Reinders*, *van Wijlick*, *Wintgens*, *van Walcheren*, *van der Veen*, *van der Heyden*, *van Goltstein*, *de Poorter*, *ten Cate*, *van Eck*, *de Moraaz*, *Huguenin*, *Metman*, *van Hoëvell*, *Hugenholtz*, *Storm*, *Dirks*, *Gouverneur*, *Zijlker*, *de Lom*, *Hengst*, *Limpens*, *van Akerlaken* en *van Hall*).

Het behoud der consulaten op de Barbarijsche Kust is door den heer *van Hoëvell* en ook door den heer *Blussé* verdedigd, en door den heer *Hugenholtz* bestreden. Het amendement der commissie, strekkende tot afschaffing, is met 51 tegen 13 stemmen verworpen.

Ten slotte is het hoofdstuk, met 46 tegen 16 stemmen, *aangenomen.* (*Tegen* hebben gestemd: de heeren *van Dam*, *de Moraaz*, *Huguenin*, *Jongstra*, *van Hoëvell*, *Hugenholtz*, *Westerhoff*, *Engelen*, *Zijlker*, *van Hall*, *Reinders*, *van der Veen*, *van der Heyden*, *van Goltstein*, *ten Cate* en *Boreel* (de Voorzitter).

Zitting van Maandag den 24sten November.

Bij de beraadslaging van de Tweede Kamer van heden over het *vierde* hoofdstuk der staatsbegrooting (Justitie) heeft de heer *Wintgens* verklaard, de werkzaamheden van dat departement voor de regeling der teederste nationale belangen, de bedeeling van het regt, geenszins te kunnen prijzen.

De heer *Meeussen* zal zich voor het hoofdstuk verklaren; geenszins, omdat hij goedkeurt alles wat bij het departement van Justitie geschiedt, maar omdat eene afstemming een blijk van wantrouwen zoude opleveren, waarvoor, naar zijn inzien, geen grond bestaat.

De heer *de Moraaz* heeft, de handelwijze van den minister van justitie afkeurende, verklaard, daardoor geenszins de rigting van het ministerie af te keuren, waarbij hij voornamelijk het oog had op den minister van binnenlandsche zaken en al hetgeen door dezen was verrigt.

De heer *Huguenin* verklaart, door de voordragt van de wet op de regterlijke organisatie te zijn teleurgesteld, en verlangde niet door het verleenen van de voorgestelde uitgaven, mede te werken om den tegenwoordigen staat van zaken te bestendigen. In België is het regt, naar zijn inzien, met mindere kosten te verkrijgen.

De heer *Zijlker* heeft, ofschoon geen regtsgeleerde, geoordeeld, dat de burgerlijke regtsvordering hier te lande is kostbaar, tijdroovend en in strijd met onzen staatkundigen toestand. In strafzaken wenscht hij gezworenen, en, indien dergelijke regtspleging bezwaren mogt opleveren, strafregters door de burgerij daartoe verkozen. Hij zal zich uit dien hoofde tegen dit hoofdstuk verklaren.

De heer *Ypey*, hoewel geen lofredenaar van het ministerie van justitie, wenschte niettemin billijk te zijn, en erkende de eigenaardige moeijelijkheden van de voordragt op de regeling van het regtswezen, welke nog niet was verworpen, en waarbij feitelijk het aannemen van beginselen was voorgesteld.

De heer *v. Akerlaken* zou zich niet tegen het hoofdstuk verklaren.

De heer *Metman* heeft te kennen gegeven, nog in 't onzekere te zijn, in welken zin hij zijne stem zou uitbrengen.

De heer *v. Hasselt* verlangde een nieuw wetboek van strafvordering, maar verklaarde zich stellig tegen de denkbeelden van den heer *Zijlker* op het punt der gezworenen.

De heer *Jongstra* heeft, zijne vroegere bedenkingen herhalende, zich verklaard tegen de begrooting van het departement van justitie, op grond, dat de minister, zonder daarvoor eene aannemelijke reden te kunnen bijbrengen, achterlijk is gebleven met de organisatie van de regterlijke magt, waarmede drie tonnen gouds 's jaars hadden kunnen zijn bespaard.

Daarna heeft de *minister van justitie* het woord gevoerd. Z. Exc. verklaarde, dat hij, toen hij zijne betrekking aanvaardde, wist, dat een minister aan eene strenge beoordeeling der vertegenwoordiging onderworpen is; maar de beoordeeling moet de grenzen der billijkheid niet te buiten gaan. Hij meende, dat men bij de nu gehoudene discussie niet binnen die grenzen gebleven was.

De heer *Godefroi* zal het hoofdstuk niet afkeuren, maar heeft met zeer veel nadruk aangedrongen op eene spoedige verbetering onzer strafwetgeving, die, naar zijn oordeel, gezonken is tot eenen trap, welke beneden de waardigheid eener beschaafde natie moet worden geacht.

De minister van justitie heeft het hoog gewigt van de door den vorigen spreker aangeroerde aangelegenheid erkend, maar deswege doen opmerken, dat, bij bestaande opeenstapeling van werkzaamheden, het voor de Kamer niet mogelijk zoude zijn geweest, om daarin te voorzien.

De algemeene beraadslagingen over dit hoofdstuk zijn gesloten, en die over de bijzondere artikelen zullen morgen een' aanvang nemen.

's GRAVENHAGE, 25 November.

Z. M. heeft benoemd tot ridder der orde van de Eikenkroon, den verdienstelijken kunstschilder *D. Bles*, te 's Hage.

— Bij een dezer dagen genomen Koninklijk besluit is vastgesteld de vrijstelling van zegel- en registratie-regten der stukken, over te leggen door de gekozen gemeente-raden, tot staving hunner geloofsbrieven.

— De leden van de Eerste Kamer der Staten Generaal zijn ter vergadering opgeroepen tegen den 3den December aanstaande.

AMSTERDAM, 25 November.

Wij vernemen, dat eene nieuwe vereeniging in onze stad is opgerigt, onder den naam van *Katholijk Onderwijzers-Gezelschap*, dat zich ten doel stelt: bevorderlijk te zijn aan het wetenschappelijk en vriendschappelijk verkeer der Katholijke onderwijzers onderling, en te voorzien in de behoefte aan godsdienstige en wetenschappelijke opleiding der Katholijke kweekelingen voor het onderwijs.

— Men berekent, dat in Zeeland 3,500,000 Ned. pond (7000 vaten) meekrap worden verbouwd, en deze aan bewerking *f* 270,000 kosten, voor en aleer zij in het vat zijn, hetwelk bij doelmatige inrigting der fabrijken jaarlijks met meer dan 1½ ton gouds kan verminderd worden; in Frankrijk kost dit maar *f* 91,000 en dus *f* 180,000 minder.

— Gisteren ochtend is de eerste spoortrein van Amsterdam naar Rotterdam, te Halfweg buiten het spoor geraakt en daardoor achtergebleven. — Van ongelukken heeft men niets vernomen.

— Men schrijft uit Brussel, dat een jonge Hollander, aldaar gevestigd, in den avond van eergisteren geschaakt heeft de dochter van een' schatrijken Engelschen edelman, met welke hij eenige weken te voren op de stoomboot van Rotterdam naar Antwerpen kennis had gemaakt. De vader, des avonds uit den schouwburg te huis komende en vernemende dat zijne dochter het ouderlijke huis op de bedoelde wijze verlaten had, stelde alles in het werk om de voortvlugtige op te sporen, doch te vergeefs, hebbende de twee gelieven de wijk naar Holland genomen.

— De *Delftsche Courant* deelt uit Oost-Indië het volgende mede aangaande de expeditie in het Palembangsche:

„Den 30sten Augustus zijn de Nederlandsche troepen, onder de bevelen van den luit.-kolonel *de Brauw*, naar het tooneel des oorlogs in de bovenlanden opgerukt. Het gold hier de ontzetting van het fort Tebing Tingie, alwaar door de oproerlingen de communicatie gestremd werd.

Op denzelfden dag werden uit Batavia nog de 2de en 3de kompagniën van het 7de bataljon infanterie, te zamen 300 man tellende, met stoomvaartuigen naar Palembang geëxpediëerd. Men dacht algemeen, dat de onlusten een meer ernstig aanzien begonnen te krijgen, en dat de twee nog overgeblevene kompagniën van het zoo even genoemd bataljon hunne kameraden spoedig ten strijd zouden volgen.

Omstreeks het midden van de maand September kan men met den vijand handgemeen geweest zijn. Tot op den 27sten September waren te Batavia geene verdere berigten ingekomen.

WOERDEN, 23 November.

In den nacht van den 13den op den 14den dezer is in de strafgevangenis alhier door onderscheidene gedetineerde misdadigers eene poging tot ontvlugting geschied, welke alléén door de waakzaamheid van eenen schildwacht van het in bezetting liggende 3de bataljon 4de regement infanterie is verijdeld. Deze namelijk bespeurende, dat het gevlochten ijzerdraad van een der vensters werd doorgesneden, nam den schijn aan alsof hij zulks niet bemerkte, en maakte gebruik van de eerste gelegenheid, om den kommandant der wacht dit bekend te maken, welke, na zich daarvan overtuigd en gepaste voorzorgsmaatregelen genomen te hebben, den adjunct der gevangenis waarschuwde.

Bij het daarop gevolgd onderzoek werd bevonden, dat eene der ijzeren staven, die zich voor de vensters bevonden, op twee plaatsen geheel doorgezaagd en alleen door een smeersel van vet met zwartsel vermengd, aan elkander gehecht was, waardoor eene opening ontstond, groot genoeg om eenen man door te laten. Men verneemt, dat bij eene verdere doorzoeking der zaal, waarin zich circa 80 gevangenen bevonden, drie dolken, eene zaag, eene vijl en eene menigte messen gevonden zijn. Dit bewijs van achteloosheid wordt algemeen aan het te klein getal gevangenbewaarders toegeschreven.

VLISSINGEN, 23 November.

De hevige storm, die gisteren in den nacht op deze kust woedde, schijnt zijne verwoestingen met vernielende kracht op zee te hebben aangerigt; boven Zoutelande is een stuk van een scheepswrak aangespoeld; verschillende groote manden en kisten zijn in de wielingen drijvende gezien; even als te Middelburg, stond hier een gedeelte van de stad onder water.

TILBURG, 24 November.

Eergisteren morgen is door verregaande onvoorzigtigheid (hebbende men drie jonge kinderen alléén te huis gelaten, *die zich met het spelen met lucifers vermaakt hebben*), in het dorp Haaren brand ontstaan, met dat noodlottig gevolg, dat eene geheele woning met nagenoeg al den inboedel en winter-voorraad is vernietigd; eene ramp, te bejammerenswaardiger, naardemaal niets tegen brandschade gewaarborgd was.

ROTTERDAM, 24 November.

Men verneemt, dat in den avond van eergisteren, door den commissaris van politie *Janssens*, aangehouden en gisteren namiddag naar het huis van arrest overgebragt zijn de persoon van *H. v. E.*, diens bijzit en de moeder van deze laatste, allen verdacht van het vervaardigen van valsche Nederlandsche muntspeciën en van het desbewust uitgeven derzelve en wel naar men meent de sedert eenigen tijd hier en elders in omloop gebragte valsche guldens. De persoon van *H. v. E.* is vroeger reeds voor dezelfde misdaad geoondemneerd geweest.

ZWOLLE, 24 November.

Dezer dagen overleed in het 75ste jaar zijns levens, na eene langdurige en pijnlijke ongesteldheid, de heer mr. *Willem Jan* baron *van Dedem*, president der voormalige ridderschap van Overijssel. Zijn naam, teregt beroemd door de stichting van het schoone kanaal, waardoor aan Overijssel eene rijke bron van welvaart werd geopend, zal in de geschiedenis van ons gewest eene eervolle bladzijde beslaan, en de verre naneef zal, bij het genot der weldaden door zijne grootsche onderneming in het leven geroepen, het aandenken zegenen van den genialen man, wiens leven door vele tegenspoeden werd gekenmerkt en die dikwijls voor zijne groote opofferingen slechts miskenning inoogstte.

— Aangaande het dezer dagen in onderscheidene dagbladen vermelde berigt, als zoude de post van gemeente-ontvanger te Lonneker voor 25 c. zijn aanbesteed, verneemt men, dat dit geheel bezijden de waarheid is; wel hebben enkele leden van den raad eenige bij hen bekende sollicitanten uitgenoodigd tot inschrijving, waarop dan o. a. ook een biljet *op zegel* van den oud-gemeente-ontvanger inkwam; de raad der gemeente was echter geheel vreemd van deze onwettige en belagchelijke handeling.

— De aardappelenoogst in de koloniën van weldadigheid is in hoeveelheid niet ongunstig geweest, maar wel in hoedanigheid, daar men in sommige streken de hoeveelheid bedorven aardappelen op nagenoeg ¼ van den oogst kan berekenen.

ASSEN, 25 November.

Zaturdag j.l. heeft te Hoogeveen de eerste aanbesteding van werken voor de Drentsche Kanaal-maatschappij plaats gehad; onderscheidene kleine perceelen zijn door verschillende personen voor de gezamentlijke som van omstreeks *f* 1450 aangenomen. Men verneemt verder, dat de groote uitbesteding der uit te voeren werken van Meppel af tot aan de grens der gemeente Oosterhesselen zal plaats hebben den 27sten Dec. e.k., bij den logementhouder *van Dijk* te Meppel.

— Naar men verneemt, heerschen de pokkens te Meppel vrij erg; verscheidene personen, zoowel tot de meer- als tot de mingegoede klasse behoorende, zijn daardoor aangetast. De doctoren hebben geen koepokstof genoeg om allen, die herënt wenschen te worden, te gerieven.

— Het *Zondbl.* meldt, dat onlangs een te Meppel wonende veehouder zich ter markt begaf, om eene koe te koopen; hij slaagde spoedig naar zijn genoegen en dreef het beest naar huis; in huis gekomen, gaf het dier groote blijken van vermoeidheid, zoodat het niet gaan of staan wilde; hij beproefde daarom eene lating in den staart, maar er kwam geen bloed; hij begon nu de staart fiks te wrijven en te strijken; maar wat gebeurt er, toen hij hiermede ijverig bezig was?..... hij hield den staart in de hand; het was slechts een kunststaart, door den vorigen eigenaar op eene vernuftige en onzigtbare wijze aangebragt. (*Dr. Ct.*)

GRONINGEN, 27 November.

Bij het ter perse gaan van deze Courant was de Hollandsche Post *nog niet aangekomen.*

— Het diner door de Staten dezer provincie aan den heer Staatsraad, Commissaris des Konings in deze provincie, op Maandag l.l. gegeven, was zeer luisterrijk, en werd daaraan deel genomen door 42 leden.

— Het volgende wordt ons medegedeeld:

„Eergisteren verschafte de heer Zon, senaatspikeur alhier, ter gelegenheid van zijnen 59sten verjaardag, aan zijne leerlingen een' hoogst genoegelijken avond. Gelijk telken jare op dien dag, had ook toen weder in zijne wélingerigte en onlangs geheel nieuws betimmerde manége eene ringrijderij plaats, waarbij de prijs, zijnde een paar sporen, werd toegewezen aan den heer Keizer, en de premie, eene karwats, aan den heer Merkus. Deze wedstrijd werd voorafgegaan van een caroussel, uitgevoerd door 6 heeren, en van eenige sterke toeren, door den jongen heer Zon, terwijl de heer Zon zelf eene aanspraak hield, waarbij hij door de luimige uitdrukkingen en de ongekunstelde taal, den man eigen, aller gemoederen wist op te winden. Alles liep in de beste orde en onder gepaste vrolijkheid, tot welker verhooging de heer Zon geene moeite had gespaard, af."

— Op den 22sten dezer zijn in de omstreken van *Bourtange* 4 ooijevaars gezien, waaruit men besluit, dat de winter, die zich reeds doet gevoelen, evenwel buitengewoon zacht zal zijn.

Eveneens wordt ons uit Appingedam berigt, dat Donderdag den 20sten dezer, te Tuikwerd nog een ooijevaar is gezien, waarop het vermoeden wordt gegrond, dat we een' zachten winter te wachten hebben.

— Voor 3 weken werd er in de zoogenoemde *Mussel*, gemeente *Onstwedde*, een man vermist, F. B. genaamd, en terwijl er over het verdwijnen van hem allerlei gissingen werden gemaakt, ontving zijne vrouw in den loop der vorige week een' gefrankeerden anoniemen brief, behelzende de tijding, dat ze over 't terugkeeren haars mans geene vrees behoefde te koesteren, zijnde deze reeds overleden.

De wijze *hoe*, de plaats *waar* en de tijd *wanneer* was niet opgegeven.

— Het *Provinciaal Blad van Groningen*, no. 144, behelst een besluit van den Staatsraad, Commissaris des Konings, d.d. 17 November 1851, no. 4*b*, nopens de vaststelling der 216de Staats-loterij.

Het *Provinciaal Blad* no. 145 behelst eene circulaire van den staatsraad, commissaris des Konings, d.d. 20sten November 1851, no. 19, nopens het opgeven van de veranderingen, die bij de rustende schutterij zijn voorgevallen.

Het *Provinciaal Blad* no. 146 bevat eene Circulaire van Gedeputeerde Staten, d.d. 20sten November 1851, no. 18, houdende inlichting nopens de betrekking van ambtenaar van den burgerlijken stand, het verbinden van eene belooning aan die betrekking en het heffen en verantwoorden van leges voor de afgifte van extracten uit de registers van den burgerlijken stand.

Het *Provinciaal Blad* no. 147 bevat een besluit van gedeputeerde staten, d.d. 21sten November 1851, no. 2, houdende mededeeling dat voor de daarbij vermelde stukken vrijstelling van het regt van zegel en registratie is verleend.

Het *Provinciaal Blad* no. 148 behelst eene circulaire van den Staatsraad, Commissaris des Konings, d.d. 22sten November 1851, no. 7, houdende mededeeling dat de 4 in dit blad opgegevene nalatige lotelingen der nationale militie niet meer in de termen van opsporing vallen.

Het *Provinciaal Blad* no. 149 behelst een besluit van den Staatsraad, Commissaris des Konings, d.d. 22sten November 1851, no. 13, van den navolgenden inhoud:

„Gezien art. 23 van het reglement ter voorkoming van het overbrengen of voortplanten der heerschende longziekte onder het rundvee in deze provincie, goedgekeurd bij Koninklijk besluit van den 6den April 1848, no. 13;

„En in aanmerking nemende, dat er vier maanden zijn verloopen, dat de besmettelijke longziekte onder het rundvee zich voor het laatst heeft vertoond te Enumatil en dat, volgens schriftelijke verklaring van den Rijksveearts J. C. Billroth, d.d. 28sten September j.l., er sedert den 22sten Julij 1851 tot op den 28sten September j.l. geene sporen van longziekte te Enumatil zijn ontdekt;

„Overwegende, dat ook sedert den 28sten September tot op heden de opgemelde ziekte zich, voor zoover sulks kenneliik is, te Enumatil niet wederom heeft vertoond;

„Overwegende voorts, dat op geene plaats in deze provincie verschijnselen van de besmettelijke longziekte aanwezig zijn; —

„Heeft goedgevonden: te bepalen, dat de verboden kring, bedoeld bij art. 16 van het voorz. reglement, van heden af aan zal zijn opgeheven; wordende de besturen der gemeenten in deze provincie, die zulks aangaat, uitgenoodigd, om de opgerigte aanwijzingsteekens van besmetting te doen wegnemen, en aan de eigenaars van het vee uit den verdacht verklaarden omtrek van de voorz. opheffing bij publicatie kennis te geven."

Het *Provinciaal Blad* no. 150 behelst een besluit van den Staatsraad, Commissaris des Konings, d.d. 24sten November 1851, no. 1*a*, nopens het doen van opgave der namen van de reeds benoemde of nog te benoemen secretarissen en gemeente-ontvangers, enz.

Het *Provinciaal Blad* no. 151 behelst een besluit van den Staatsraad, Commissaris des Konings, d.d. 25sten November 1851, no. 14*a*, betrekkelijk de vestiging van kamers van koophandel en fabrijken.

Het *Provinciaal Blad* no. 152 ten laatste, bevat een besluit van den Staatsraad, Commissaris des Konings, d.d. 24sten November 1851, no. 15, nopens het doen van opgaven betrekkelijk het personeel der veldwachters.

— De *IJs-Club*, te Leeuwarden opgerigt om aldaar de winter-vermakelijkheden op het ijs te regelen, heeft eene vergadering gehouden. Hare kas heeft van den vorigen winter een batig saldo van *f* 700.

Staat van het Hooger Onderwijs in Zwitserland.

Bij den Zwitserschen bondsraad is het plan aanhangig om eene Eedgenootschappelijke Hoogeschool benevens eene polytechnische school op te rigten. Zestien der kantons-regeringen hebben zich voor de oprigting der eerste, tien voor die der laatstgenoemde inrigting verklaard, terwijl de overige kantons-regeringen geen of een afkeurend antwoord gegeven hebben.

Naar aanleiding van dit voorstel zijn de volgende officiële

opgaven over den staat van het hooger onderwijs in Zwitserland bekend gemaakt.

In 1846, 1847 en 1848 waren in Zwitserland 14 inrigtingen van hooger onderwijs, te weten, de hoogeschool te Bern, die te Zurich en te Basel, de akademie te Geneve en die te Lausanne, en acht lycea. Gedurende dat tijdvak waren in Zwitserland gemiddeld 1017 personen, die hooger onderrigt genoten, waaronder 165 buitenlanders; terwijl het onderwijs gegeven werd door 180 professoren, waaronder 141 Zwitsers en 39 buitenlanders. Het maximum eener professors-jaarwedde is te Bern 2000 fl., te Basel 1866 fl., te Zurich 1533 fl. Een' in 1832 benoemde commissie van den landdag had berekend dat eene op groote schaal ingerigte eedgenootschappelijke hoogeschool 105,000 of hoogstens 140,000 fl. zou kosten. De voor beurzen en dergelijke ondersteuningen van studenten bestemde stichtingen bedragen te zamen een kapitaal van 676,666 fl., waarbij nog andere fondsen van dezelfde bestemming ten bedrage van 453,333 fl., subsidiën uit de middelen der kantons, enz., gevoegd moeten worden. Aan buitenlandsche inrigtingen van hooger onderwijs studeren gemiddeld 600 tot 650 Zwitsers. Het aantal Zwitsers, die binnen of buiten 's lands van het hooger onderwijs gebruik maken, kan jaarlijks op 1300 à 1400 worden gesteld. Eene Zwitsersche hoogeschool zou, naar men verneemt, op een aantal van 500 tot 700 studenten jaarlijks, eene polytechnische school op 200 tot 300 leerlingen kunnen rekenen. Aan buitenlandsche hoogescholen zijn thans 27 Zwitsers met het hoogleeraarsambt bekleed.

Vervolg en Slot der REDE van den Heer WESTERHOFF.

(Zie het bij deze Courant behoorende Bijblad.)

Hoe komt het dan dat onze huishouding alléén zoo onevenredig veel meer dan andere huishoudingen noodig heeft? Omdat ons geheel huishouden op te grooten voet is ingerigt, omdat men de schaal genomen heeft buiten alle proportie met het vermogen. Wij zijn allengs zoo aan onze *weelde* gewoon geraakt, dat wij ons aan het denkbeeld van *eenvoudigheid* niet meer gewennen kunnen. Vereenvoudigen en bezuinigen is daarom één eenig redmiddel; dat wij dat middel dan aangrijpen! Men *kan* genoeg vereenvoudigen en bezuinigen, zoodra men het slechts ernstig *wil*. Dat men geen 34 millioen noodig heeft om een land van even 3 millioen inwoners te regeren, leert ons het voorbeeld van bijna alle Staten van Europa. Zij hebben ook in de kosten van binnen- en buitenlandsche zaken, van oorlog, marine en justitie te voorzien; velen hunner zijn in eene veel ongunstiger ligging dan Nederland (België bij voorbeeld) en echter kunnen zij met minder rondkomen dan wij. Nederland zal het óók *kunnen*, zoodra zijne regering en zijne vertegenwoordiging het ernstig zullen *willen*." En zouden wij dat niet? wij, die in vele opzigten in veel ongunstiger positie onder veel ongunstiger omstandigheden verkeeren dan de meeste door ons opgenoemde Staten! Wij die toch geheel afhankelijk zijn van onze overzeesche bezittingen, die, hoe zwaar ook belast, met onze eigen middelen op verre na onze uitgaven niet kunnen dekken, maar daartoe verscheiden millioenen uit de opbrengst der overzeesche bezittingen noodig hebben.

Zoo iemand, dan voegt het daarom voorzeker ons, huishoudelijk en zuinig te zijn, ten einde het eens daarheen te brengen, dat wij ons onafhankelijk kunnen gevoelen van onze overzeesche bezittingen, van bezittingen waarmede, zoo als de graaf *van den Bosch* in zijne laatste en plegtigste rede, hier in deze zelfde zaal op den 20sten December 1839 uitgesproken, verzekerde, ons Vaderland staat of valt, de welvaart van hetzelve bloeit of verschroeit, bezittingen die duizende mijlen ver van ons verwijderd liggen en elk oogenblik door Engeland of eenige andere zee-mogendheid ons ontnomen kunnen worden, gelijk eene nog niet vergeten ervaring werkelijk geleerd heeft. Alleen dit denkbeeld, dit treurig en ontmoedigend denkbeeld, Mijne Heeren, dat wij van onze koloniën en van Engeland afhankelijk zijn, moet voldoende wezen om ons tot elken prijs onze huishouding op zoodanigen voet te brengen dat wij ons zelven genoeg zijn en ons van wie of wat ook onafhankelijk gevoelen. Want afhankelijk te zijn, van onze koloniën en van Engeland, wie uwer vindt dat niet hoogst gevaarlijk, wie, met het oog daarop, onzen toestand niet allerhachelijkst? Want misten wij eens onze koloniën, dan misten wij niet alleen de batige saldo's, waarmede wij thans onze huishouding gaande moeten houden, maar dan misten wij ook de even groote, ja welligt grootere indirecte voordeelen, welke zij aan ons land afwerpen.

Dat onze Regering dit nooit vergete! Dat wij, met het oog op onzen precairen toestand, het daarheen trachten te brengen, dat wij ons spoedig van Java onafhankelijk kunnen noemen. En hiermede, Mijne Heeren, zal ik eindigen. Ik ben een warm, een opregt vriend en voorstander van het tegenwoordig ministerie, wat betreft de politieke rigting van hetzelve, maar niet kan ik dit zeggen van de *administratieve* en *financiële* rigting. Daarbij heerscht te veel omslag, te veel weelde. In dat opzigt staat mijne overtuiging vast en is nog dezelfde van 1849, en hij nu, Mijne Heeren, die tot de overtuiging is gekomen, dat de bestaande staatsinrigting, vooral wat het stelsel van belastingen betreft, op een valsch stelsel, op een' verkeerden grondslag rust en ten verderve leidt, voor dien wordt de onderschraging dier inrigting eene onmogelijkheid. Hij mag, zoo hij aanspraak maakt op de achting van anderen en zich zelven, zoo hij eerbied heeft voor den naam van eerlijk man en voor de betrekking die hij bekleedt, zijne hand en zijne stem niet meer leenen tot instandhouding van dezelve, en het is daarom dan ook, dat ik reeds stellig besloten heb, even als in het vorige jaar, ook nu weder onderscheidene hoofdstukken af te stemmen en de discussiën over andere hoofdstukken af te wachten, ten einde mijn votum daarnaar te regelen, al is het dan ook dat men zegt, zoo als de eerste spreker van gisteren (de heer *van Dam van Isselt*) heeft kunnen goedvinden, dat men in ons spreken en handelen gedreven wordt eenig en alleen om naam bij het volk te maken!

(*Ingezonden.*)

Letternieuws.

OPEN BRIEF aan den Heer Mr. J. R. THORBECKE, Minister van Binnenl. Zaken, lid van het Kon. Ned. Instituut, van G. J. MULDER, lid van het Kon. Ned. Instituut.

Wereldkundig, kan men zeggen, is het feit van de afschaffing van het *Kon. Nederl. Instituut van wetenschappen, letterkunde en schoone kunsten.* Immers niet alleen in Nederland werd deze noodlottige slag door meer ontwikkelde en oordeelkundige beschouwers met verbazing vernomen, diep en innig betreurd en veroordeeld, maar hij moest ook in verdere en in de verste landen het oor treffen van hen, die gedurende eene reeks van jaren, onder dezen of genen titel, het lidmaatschap er van als eerebiijk voor hunne erkende verdiensten in kunst of wetenschap hadden bezeten, en die zich nu zoo eensklaps van hunnen verdienstelijken, met roem gedragen en levenslang gewaanden titel ontzet en beroofd zien.

Dat zulk eene gewigtige gebeurtenis „van zulke veruitziende gevolgen" niet met stilzwijgen kon worden voorbijgegaan, maar eene scherpe beoordeeling moest ondervinden, leed wel geen twijfel; het was slechts de vraag, wie de beoordeelaar zou zijn. Als zoodanig trad tot onze groote vreugde de Utrechtsche hoogleeraar MULDER op. Lid van de nieuw benoemde, op de nog rookende puinen van het Instituut gevestigde *Natuurwetenschappelijke Akademie*, aarzelde hij niet, maar verstoutte zich om oogenblikkelijk na de slooping de pen op te vatten, om in eenige krachtige trekken alom te doen kennen, aan welk een roekeloos vergrijp tegen den door hem nog geëerbiedigden band van kunsten en wetenschappen men zich had schuldig gemaakt. De natuur kent hare regten en wreekt vroeg of laat hare geschondene regten.

Daarom is het van hoog belang voor Nederland, te vernemen, wat de natuuronderzoeker, de man van genie, van invloed, van zeldzame zelfstandigheid, niet als kenner van de wetten der natuur, maar als handhaver en warme verdediger van de regten der natuur, in den aangekondigden brief als zijn persoonlijk gevoelen doet kennen. In de eerste plaats dan treft men een onpartijdig en juist oordeel over den dusgenoemden bezuinigingsmaatregel, die als een blijk van vandalisme wordt gekenschetst. Dat die beschouwing van een algemeen en hoog standpunt uitgaat en alle bekrompenheid van zienswijze in eene peillooze diepte onder zich laat, kan het volgende aantoonen, waar de vraag: *kan door eenzijdigheid de waarachtige welvaart des lands vooruitgaan?* dus wordt beantwoord: „*Omnes artes quae ad humanitatem pertinent, commune habent vinculum,*" inderdaad eene gewigtige uitspraak, die wij reeds als kinderen leerden kennen, waarin wij zijn opgegroeid, waardoor wij zijn, wat wij zijn. Deze waarheid, de ziel in het levenselement van onze universitaire opvoeding, die bij den student tot zelfverheffing boven anderen leidt, later tot erkentelijkheid opvoert voor den onschatbaar voorregt in de jeugd ontvangen; deze waarheid eindelijk, die vruchten draagt voor het geheele zedelijk leven en zonder welke er geene waarachtige beschaving is, is zij niet in tegenspraak met het gegeven door HH. E. G. is gedaan? — Zoo als elk mensch gelijk alleen eenige voortreffelijkheid bezit in de *harmonie*, welke in hem bestaat, in de hand, waarin wij zijn kennen en willen en gevoelen; zoo als de Natuur alleen voortreffelijk is in de harmonie, welke bestaat, verstrekt; zoo als in het zamenspannen en zamentreffen van al wat goed en edel is, de hoogste adeldom is opgesloten, zoo een zamentreffen van het kennen en kunnen eene eerste behoefte voor een land. Een volk moet zooveel mogelijk streven naar datgene wat het individu tot sieraad strekt, wat aan het individu geeft. En zal *het individu* gehouden zijn om naar harmonische ontwikkeling te trachten, dan moet *een volk* zeker het streven naar harmonie uitdrukken in de algemeene, in de openbare inrigtingen die er bestaan, om op het algemeen heilzaam te werken.

Eene personificatie der menschelijke kennis behoort in een beschaafd land te huis; zij is daar onmisbaar. Geene armen en beenen, hier een arm, daar een been, maken een mensch uit, maar een geheel met zijne leden voorzien. Hoe inniger het verband is tusschen de beoefenaars van verschillende wetenschappen en kunsten, des te minder eenzijdig zullen zich deze ontwikkelen. Voor menschen, die volwassen zijn, geldt hetzelfde wat voor jonge lieden geldt. En zou het verkeer van de laatsten op *vakscholen* ten verderve leiden, welligt kundig maken, maar oneindig minder ontwikkelen, dan door *universitates* mogelijk is, diezelfde *universitates* behoeven de volwassenen, om niet eenzijdig te worden." Al wat verder hierop volgt, sluit zich daaraan ten naauwste vast; *eenzijdigheid* en *bekrompenheid* zijn het, waartegen als tegen de telgen van de barbaarschheid der middeneeuwen nadrukkelijk wordt gewaarschuwd. Maar wij willen liever verwijzen naar de lezing van den hier aangekondigden brief, die niemands zucht naar kennis, niemands opregte belangstelling onbevredigd zal laten, dan in het mededeelen van verdere uittreksels ons te verlustigen.

Geen land overvloeijende van melk en honig overtreft het onze.

„Over het algemeen vallen de vette koeijen in de Marne uitmuntend uit" (zie Prov. Gron. Courant van Dingsdag den 18den Nov. 1851, no. 92); er is eene koe geslagt, hebbende „204 halve Ned. pond. vet en aan vet en vleesch een gewigt van 858 halve Ned. ponden", en wat daarvan nog het meest bijzonders is, men heeft daarvan verkocht 3 koppen, 7 tongen, 20 poten en 400 halve Ned. ponden aan smeer. — Niet minder verwonderlijk is het berigt in even gemelde Courant, dat een sedert de laatste vijf jaren *gust*-schaap van den schoolonderwijzer te *Doesum* per dag *drie kan melk geeft.* Zoo geeft b. v. eene koe *fust* (veel) melk als zij een vat of emmer vol geeft en de *vare* koe wordt *gust* (droog) als zij ophoudt melk te geven.

•......A.

ZEETIJDINGEN.

Binnengekomen te Amsterdam den 23 Nov., kapit. *Duit* Fennechina, van Randers; den 24sten *Zeylstra* Komeet, van Londen; *van Camminga* Maria en Fanny, van Riga; *de Weerd* Pieter, van Petersburg. — Te Texel den 23sten *Sietsema* Vier Gebrs. Veenhoven, van Seaham; *Zeeman* Constantia en *Kamminga* Oldambt, beide van Riga; den 24sten *Gorter* Snelheid, van Suriname; *de Weerd* Anna Elisabeth, van Nickerie. — In het Vlie den 18den *Bontekoe* Jonge Lucas, van Riga; den 22sten *Meyer* Magrita, van Sunderland; den 23sten *Fokkes* Gebrs. Fokkes, van Koningsbergen. — Te Helvoet den 23sten *Schaap* Courier, van Nizza. — Te Brouwershaven den 21sten *Wijkmeijer* Margaretha, van Liverpool naar Rotterdam. — Te Vlissingen den 23sten *de Jong* Gesina Jantina, van Londen; *Lindeboom* Francisca, van Petersburg. — Te Malaga den 10den *Brons* Juffer Ellegonda, van Newcastle. — Te Gibralter den 9den *Stege* Phoenix, van Tromsoe naar Triest. — Te Cadix den 12den *Meijer* Anna, van Londen. — Te Bilbao den 15den *Schippers* Harmina Annegina, van Christiansund. — Te Camaret den 15den *van der Wiel*, van Nantes naar Rotterdam. — Te Baijonne den 16den *Boon* Annegina en *Hazewinkel* Albertina, beide van Plijmouth. — Te St. Nazaire den 19den *Speelman* Geertruida Speelman, van Plijmouth. — Te Dieppe den 14den *Bart* Alida Margaretha en den 19den *Zeegers* Catharina, beide van Dantzig. — Te Duinkerken den 22sten *Kleijn* Alida Margaretha, van Memel. — Te Seville *Mooij* Hillegina Catharina, van Riga. — Te Douvres den 20sten *Oostra* Annechiena, van Cardiff naar Hamburg. — Bij Douvres den 20sten *Bossinga* Amicitia, van Liverpool naar Rotterdam. — Te Plijmouth den 21sten *Smidt* Angelina, van Lissabon naar Amsterdam. — Te Liverpool den 21sten *Dekker* Annechiena Bouwina, van Petersburg. — Te Hull den 21sten *van der Zee* Jonge Albert, van Amsterdam. — Te Bremerhaven den 21sten *Gnodde* Alida Sophia, van Newcastle; den 22sten *Muntendam* Jacoba, van Termunterzijl. — Te Flensburg den 19den *Bekkering* Christine, van Memel. — Te Kiel den 22sten *Smit* Geesina, van Stettin. — Te Koppenhagen den 20sten *Potjewijd* Eppien, van Antwerpen. — Te Odensee den 17den *Scholten* Regina Hillechiena, van Wismar. — Te Travemunde den 19den *Scherpbier* Elsje, van Riga. — Te Tonningen den 18den *van Laten* Annechiena, van Amsterdam naar Rostok. — Te Rendsburg den 17den *de Vries* Roelina Elsiena, van Sansoe naar Holland; *Lukkien* Jantina Roelina, van Sansoe naar Rotterdam; *Koerkamp* Drie Gebroeders, van Stettin naar Emden; den 18den *van der Meulen* Nooit Gedacht, van Hohewach naar Holland; den 19den *Pruim* Hendrika, van Kioge naar Holland. — Te Holtenau den 19den *Kemper* Gebroeders, van Svendburg naar Rotterdam; den 20sten *Legger* Jezelina, van Stettin naar Rendsburg. — Te Krangeroe den 29 Oct., *Brouwer* Harmina, van Laurvich naar Termunterzijl, met schade wegens aanzeiling. — Te Elseneur den 20sten *de Boer* Jantina, van Petersburg naar Amsterdam; *van der Woude* Gezina Geziena, van Dantzig naar Harlingen; *van Wijk* Jantje, van Riga naar Termonde.

Vertrokken van Amsterdam den 22 Nov., kapit. *Datema* Margaretha Hendrika, naar Hamburg; den 25sten *de Boer* Henrica, naar Suriname; *Struik* Dankbaarheid, naar Bilbao. — Uit het Vlie den 20sten *Klein* Eendragt, naar Newcastle; *Albers* Maria, naar Hamburg. — Van Helvoet den 23sten *Oldenburger* Astrea, naar Brest; *Fekkes* Zorg Vliet, naar Belfast. — Van Triest den 14den *Biese* Eefkea Maria, naar Rotterdam. — Van Bordeaux den 19den *Huisman* Twee Zusters, naar Emden; den 20sten *Mooy* Tiessina, naar Rotterdam. — Van Nantes den 19den *van der Wyck* Annechiena, naar Rotterdam. — Van Cardiff den 20sten *Kolk* Jonge Boll, naar Rotterdam. — Van Liverpool den 20sten *de Haan* Mercurius, naar Rotterdam. — Van Bremerhaven den 22sten *Tent* Goede Verwachting, naar Hamburg. — Van Hamburg den 19den *de Boer* Jantina Petronella, naar Amsterdam. — Van Odensee den 21sten *Topzand* Hopende Zeeman, naar Bremen. — Van Swinemunde den 17den *Bakker* Margaretha Agnes, naar Groningen; *Degenhardt* Wicherdina, naar Rouaan. — Van Dantzig den 18den *de Boer* Niessina Beerta, naar Lorient; *Albers* Gesina Jantina, naar Lubeck. — Van Pillau den 17den *Pronk* Gesina, naar Rotterdam; den 18den *Douwes* Sieka, naar Holstein; den 20sten *Mulder* Jantina Anna, naar de Oostzee; *Visser* Trijntje, naar Amsterdam; *Struik* Fenna Gerarda, naar Amsterdam. — Van Bolderaa den 14den *Mulder* Harmonie, naar Amsterdam. — Van Croonstadt den 10den *Plukker* Hendrika, naar Kiel; den 13den *Drewes* Afina Hillechiena, naar Amsterdam. — Van Tonningen den 16den *de Vries* Hoop op Welvaart, van Odensee naar Amsterdam; *Joosten* Hendrika Bouwina, *Folders* Weldaad en *Stuitje* Catharina Luitgarda, alle drie van Corsoer naar Holland; den 17den *de Winter* Catharina, van Stettin naar Groningen; *de Haan* Jantina, van Kiel naar Rotterdam.

Zeilklaar te Londen den 22 Nov., kapit. *Ketelaar* Hoop, naar Amsterdam. — Te Newcastle vóór den 21sten *Duintjer* Friso en *Fekkes* Tjallinga Aurelia, beide naar Amsterdam; *Hazewinkel* Anna en Mientje, naar Zwolle; *Munneke* Baudina, naar Harlingen; *Dik* Catharina, naar Cette.

In lading te Londen den 22 Nov., kapit. *Stuit* Eendragt, naar Antwerpen.

FEHMERN, 19 November Het schip Catharina Hendrika, kapt. *Kroon*, van Lubeck naar Flensburg, is alhier in de nabijheid gestrand, doch zal waarschijnlijk afgebragt kunnen worden.

— Het schip Vrouw Engelina, gevoerd geweest door kapt. *G. D. Kuijper*, op de reis van Frederikstadt naar Harlingen, in de Noordzee overzeild en door het volk verlaten, is den 25sten October op de Jutsche kust drijvende gevonden en op sleeptouw genomen; wegens opkomenden storm en het breken van den ketting, had men evenwel het schip, dat masteloos was, moeten laten slippen.

— In het *Noorweegsche Morgenblad* van den 19den October j.l. wordt gemeld, dat te Arendal is binnengebragt een galjoot of kof, waarvan de masten 8 à 10 voet boven het dek afgekapt waren, zonder tuig of inventaris, de lading bestaande uit tabak en twee kisten met schilderijen, geheel door zeewater bedorven. Op een zwart bordje staat de naam *Harmonie*; deze naam staat ook in een aan boord gevonden huur-contract, waarin echter geene dagteekening of naam van de plaats waar het schip te huis behoort, te vinden is. Daarbij valt nog aan te merken, dat in de kajuit, onder den kooi van den kapitein, twee gehakte en door de garnering en de huid geboorde gaten gevonden worden, die het vermoeden doen ontstaan, dat er misdaad kan zijn gepleegd.

In voornoemd *Morgenblad* wordt ook gevonden een artikel uit Christiaansund, van den 15den October, vermeldende, dat kapitein *R. M. Oluffs*, voerende de galjoot *Grünhorst*, van Rendsberg, op de reis van Heiligenhafen, den 10den October te Randosund binnengekomen, berigt geeft, dat hij circa 8 mijlen Z. O. van Lindesnäs, eene tjalk heeft aangetroffen, drijvende op den houtlast; het vaartuig was genaamd *Gesina*, voerde de Hollandsche vlag aan den top, en was zonder volk; het weêr was zoo onstuimig, dat aan geene berging te denken was.

215de STAATSLOTERIJ.

Trekking der Vijfde Klasse.

13*de Lijst.* No. 18677 en 17128 ieder een prijs van *f* 1000. — 14*de Lijst.* Geene.

BURGERLIJKE STAND.

Van af den 21sten tot en met den 27sten November 1851 zijn te *Groningen* geboren 13 zoons en 10 dochters; gehuwd 11 paren; overleden 10 ouden en 14 jongen.

PRIJSCOURANT DER EFFEKTEN.

Amsterdam, 25 *November*.

NEDERL., Werk. Schuld 2½ pCt. 57 15/16, 58, 57 15/16; Dito Certific. 3 pCt. 67½, 67 9/16; Dito Dito 4 pCt. 88⅝, 88⅜, 88⅝; O. I. Leening 4 pCt. 88; Amortisatie-Syndicaat 3½ pCt. 88. — BELGIE, 2½ pCt. 46 15/16; Dito bij *Rothschild* 2½ pCt. 46⅞. — FRANKRIJK, Oblig. 3 pCt. 51 5/16, 51⅜. — SPANJE, L. bij *Ardoins* v. 85 £ 5 pCt. 15 13/16, 15⅞; Dito Dito van 510 £ 5 pCt. 15 15/16, 15⅞; Dito bij Dito. Onbep. St. 5 pCt. 15 13/16, 15⅞; Dito 3 pCt. 39; Dito Binnenl. à 6/m 3 pCt. 35¼; Coup. Ard. 8; Passive 5 3/16, 5¼; Frans. Uitgest. 5¼. — PORTUGAL, te Londen 5 pCt. 34 1/16; Dito Dito 4 pCt. 33 5/16. — RUSLAND, Obl. *Hope* 1798 en 1816 5 pCt. 105; Certific. bij Dito 1831 en 1833 5 pCt. 94⅞; Dito 4½ pCt. 100¼, 100⅜; Dito bij *Hope* 4 pCt. 87½; Dito bij *Stieglitz* 4 pCt. 87⅜, 87½, Dito bij id., 5de Serie 4 pCt. 87⅝; Certif. v. Inschr. in Assign. 65¾. — POLEN, Certif. Aand. met Loten fl. 500 148½. — OOSTENRIJK, Metalliek 5 pCt. 69 9/16, 69⅝; Dito Nieuwe 2½ pCt. 36⅛, 36¼; Dito Nieuwe 5 pCt. 76⅝, 77, 76¾; Weenerb. bij *Goll en Co.* 5 pCt. 75¼; Amerik. Bank-Act. 3 3/16, 7/16, ⅜; Mex. 22⅝, ⅞, ¾; Venz. 3¼ pCt. 34 9/16; 5 pCt. Metall. Letter B 76, ¼, ⅛.

Bij geringe affaire was heden zoowel in onze binnenl. als de meeste soorten van vreemde effecten, de stemming iets flaauwer.

Sedert eenige dagen en ook heden zijn in Amerik. Bank-Actien, tot verbeterde prijzen, aanzienlijke partijen omgezet.

Braz. 1839 v. 200 £ 89¼, ½; Orig. Amerik. Bank-Act. 2 9/16, 13/16, 13/16.

Koers van het Geld: Beleening 2½, Prolongatie 3, Disconto 2 pCt.

Laatste Prijzen te 5 uur. Integr. 2½ pCt. 57 15/16; Ard. a 510 £ 15 13/16 a ⅞; Binnenl. 3 pCts. 35¼.

PRIJZEN DER GRANEN, ZADEN ENZ.

GRONINGEN, 25 *November*.

TARWE.	Zw. Zand 64 ℔ *f* 4,70	Bl. Voer 38 ℔ *f* 2,40
Oude Bak 72 ℔ *f* 7,60	Veen 64 » » 4,60	» 40 » » 2,60
N. Oml. 68 » » 6,20	» 66 » » 4,90	Zw. Voer 36 » » 2,20
» 70 » » 6,60	N. GERST.	» 38 » » 2,35
» 72 » » 7,00	N. Winter 56 ℔ *f* 4,20	» 40 » » 2,50
» Old. 68 » » 6,00	» 58 » » 4,50	BOONEN.
» » 70 » » 6,45	Dito 60 » » 4,80	N.Paardeb. *f*3,75 *f* 5,50
» » 72 » » 6,85	Knobbe 58 » » 4,15	ZADEN, ENZ.
ROGGE.	» 60 » » 4,45	Gr.Gortp.m. *f*6,75 *f*7,50
N. Inl. 66 ℔ *f* 6,60	» 62 » » 4,75	Par.100 N.℔ *f* 9,75 *f* 13
» » 68 » *f* 6,90	N. HAVER.	Koolz. *f* 9,25,70
» » 70 » » 7,20	Dikke 38 ℔ *f* 2,50	Oostfr. dito *f* 9.50,75,80
O. » 66 » » 6,50	» 41 » » 2,70	Zomerz. *f* 5,50 a *f* 6,75
» » 68 » » 6,80	» 44 » » 2,95	Boterz. *f* 6,50,75
N. BOEKWEIT.	» 46 » » 3,10	G. Mostz. *f* 6 tot *f* 9,50
Gr. Zd. 62 ℔ *f* 4,55	» 48 » » 3,25	Raapol. p. v. *f* 30¼
64 » » 4.85	» [illegible]	Prijs der Boter
66 » » 5,15	Bl. Voer 36 » » 2,25	1ste s. ¼ Ton *f* 28
		2de [illegible] ¼ Ton *f* 25

De aanvoer algemeen gering zijnde, moesten benoodigden hoogere prijzen besteden. — Nieuwe Tarwe 20 cents hooger wel te plaatsen. — Rogge door schaarschheid en meerdere vraag 40 centen hooger verkocht. — Boekweit mede 25 ct., Wt.-Gerst 15 ct. en Knobbe dito 20 centen hooger. — Haver in een doen. — Boonen begeerd en hooger verkocht. — Gort wel zoo aangenaam. — Koolzaad als genoteerd wel te plaatsen.

ROTTERDAM, 24 *November*. Tarwe: Zeeuws, Vlaams en Overm., bij kleinen toevoer 20 cents hooger van de hand gegaan; goede en puike Nieuwe *f* 8,10 a *f* 8,50; Mindere *f* 7,30 a *f* 8; goede en puike Jarige *f* 7,30 a *f* 7,80; Mindere *f* 6,50 a *f* 7,20; Roode soorten *f* 5 a *f* 10 hooger; Poolsche als voren; 157, 158 ℔ witbonte *f* 285, *f* 287; voorts 161 ℔ O. Hoogl. Kleefs. *f* 270; 154, 158, 160 ℔ Jar. Kleefs. *f* 250, *f* 260, *f* 265, *f* 268; 156, 160 ℔ Jar. Bovenl. *f* 250, *f* 252, *f* 263; 157 ℔ dito Geldersche *f* 248; 157 ℔ Jar. Rijn *f* 255; 155, 156 ℔ dito Neder-Rijn *f* 249; 166 ℔ N. Hoogl. Kleefs. *f* 285, *f* 290; 166 ℔ dito Bovenl. Ris *f* 285; 163 ℔ dito Bovenl. *f* 265; en in Entr.: 154, 156 ℔ Jar. Rijn *f* 240, *f* 245. — Rogge: Overm., Zeeuws. en Vlaams. 30 cents hooger, *f* 6,20 a *f* 6,90; andere soorten mede tot verhoogde prijzen. In Cons: 152 ℔ Rostocker *f* 210; 152 ℔ N. Limburg. *f* 210; 147 ℔ N. Noordbrab. *f* 196; 148, 150 ℔ Frans. *f* 205; 148 ℔ Jar. dito *f* 195. In Entr.: 146, 150 ℔ Koningsb. *f* 196, *f* 204; 142 ℔ Coursche *f* 194; 147 ℔ Wittinne *f* 205; 148 ℔ Fransche *f* 198; en te Schiedam in Entr.: 142, 143, 145 ℔ Coursche *f* 194, *f* 195, *f* 200; 142 ℔ N. Arch. *f* 189. — Gerst: Zeeuws., Vlaams. en Overm. 20 cents hooger; Winter *f* 4,80 a *f* 5,20; dito Zomer *f* 4,70 a *f* 4,95; voorts 141 ℔ N. Deensche *f* 168. — Haver: Zeeuws. en Inl. Korte *f* 2,90 a *f* 3,50; dito Lange *f* 2,20 a *f* 2,90. — Boekweit *f* 5 a *f* 10 hooger, op 140 ℔ N. Noordbrab. *f* 163, *f* 165, *f* 168; dito Grootbrab. *f* 170; dito Vlaams. *f* 158; dito Rijn *f* 165; Frans. *f* 130, *f* 135, *f* 140. — Erwten: Zeeuws. Groene, 20 cts. hooger *f* 6,30 a *f* 7,30; Groote dito *f* 7 a *f* 8,10; dito Witte *f* 6 a *f* 7; dito Graauwe *f* 6 a *f* 7,50; Gelders. dito *f* 8 a *f* 10. — Boonen: Witte en Bruine 20 a 30 cents hooger; Zeeuws. en Walch. Witte *f* 7,75 a *f* 9,30; dito Bruine *f* 7,50 a *f* 9,30; dito Paardenboonen 10 cents hooger, *f* 4,80 a *f* 5. — Koolzaad: Zeeuws. van 47 tot 50 p. vl.

AMSTERDAM, 24 *November*. Tarwe iets hooger; in entr.: 126 ℔ Norder *f* 235; 127 ℔ dito *f* 238; 128 ℔ Rijn *f* 246; in cons.: 128 ℔ Amer. *f* 265. — Rogge met veel handel aan cons. en specul. tot hooger prijs. In entr.: 122 ℔ Pruis. *f* 198, *f* 199, *f* 200; 121 ℔ dito *f* 197; 114 ℔ gedr. *f* 180; 118 ℔ n. Archang. *f* 192; 122 ℔ Anclammer *f* 200; 119 ℔ Odessa *f* 190; 115 ℔ o. gedr. *f* 182. In cons.: 122, 123 ℔ Pruis. *f* 206, *f* 209; 121 ℔ Odessa *f* 196; 117 ℔ dito *f* 188; 115 ℔ gedr. *f* 188. — Gerst tot hooger prijzen met redelijken handel: 112 ℔ n. Deensche *f* 166 in entr.: 115 ℔ j. dito *f* 165 in cons. — Boekweit *f* 5 hooger verkocht: 122, 123 ℔ Ameref. en Nijk. *f* 173, *f* 175; 123 ℔ Vries. *f* 175.

Koolzaad dadelijk williger, op het voorjaar in een doen: Kromhorn 52 p. vl.; op 9 vat dadelijk en in Nov. en Dec. 55 p. vl.; April 57½ p. vl. — Lijnzaad prijsh.; 111, 112 ℔ Petersb. *f* 292,50; 108, 109 ℔ dito *f* 290; 109, 110 ℔ dito *f* 285; 108, 109 ℔ Riga *f* 240; 104, 105 ℔ dito *f* 252,50. — Raapolie dadelijk en op levering williger; op 6/w. *f* 33; Vlieg. *f* 32; Dec. *f* 31,50; Mei *f* 33,75; Sept. en Oct. *f* 34 75 a *f* 35. — Lijnolie op 6/w. *f* 35; Vlieg. *f* 34. — Hennepolie op 6/w. *f* 37,75; Vlieg. *f* 36,75 a *f* 37. — Raapkoeken *f* 56 a *f* 62. Lijnkoeken *f* 8,25 a *f* 11.

AMSTERDAM, 24 *Nov.* De prijs der Boter was heden als volgt: Vriesche *f* 43 a *f* 45; Kuijnder *f* 37 a *f* 39; Kamper *f* 39 a *f* 41; Deventer *f* 29 a *f* 35; Zwolsche *f* 33 a *f* 37.

LONDEN, 21 *Nov.* Met vreemde Boter was het heden flaauw. Beste Vriesche 90 a 94 sh.; Holl. 78 a 80 sh.; Kamper en Zwolsche 82 a 86 sh.; Bossche 64 a 68 sh.; Gron. en Gelders. 70 a 74 sh.

VEEMARKTEN.

GRONINGEN, 25 *November*. De veemarkt Dingsdag laatstleden alhier gehouden, was niet levendig. — Wij hadden wederom ongunstig weder en de aanvoer was niet groot; — de prijs van het vette vee ging tot 15 cent het halve ned. pond; tijg-, vroeg- en vaalmelkte koeijen hadden goede prijzen en de beste soorten gingen vlug van de hand.

WINSCHOTEN, 24 *Nov.* Heden werd alhier de laatste der Herfst-veemarkten gehouden. De aanvoer was tamelijk goed en aan koopers ontbrak het niet. De markt was iets williger en het vette vee werd verkocht van 12—16 cents het halve Ned. ℔; vroegmelkte niet aanwezig; tijg en vaalmelkte tegen goede prijzen alle verkocht.

LEEUWARDEN, 21 *Nov.* Wij hadden alhier heden wederom eene belangrijke veemarkt. De aanvoer was goed, maar van het vette was dezelve niet groot, welke zijn verkocht van 13—16 cents het halve Ned ℔, voornamelijk ter verzending naar Amsterdam en Londen. Zoowel van tijg-, vroeg- als vaalmelkte koeijen was er veel verkoop. Over het geheel was de handel levendig. — De aanvoer van schapen was wederom aanzienlijk, dezelve bedroeg meer dan 1500 stuks; de prijs in dezen was niet hooger, en is van dezen voor rekening van Engeland het grootste gedeelte aangekocht.

ADVERTENTIEN.

PICTURA.

GEWONE VERGADERING van het KUNSTLIEVEND GENOOTSCHAP *ter bevordering en aanmoediging van Teeken- en Schilderkunst*, onder den naam ***PICTURA***, op DINSDAG den 2den December 1851, des avonds te 7 uur. — BUITENGEWONE KUNSTBESCHOUWING.

H. TIDDENS, *Secretaris*.

*** Het **BESTUUR** der **AKADEMIE MINERVA** brengt bij deze ter kennis van de belanghebbenden:

1) dat gedurende den GEHEELEN WINTER, als naar gewoonte, aan welgemelde Akademie **ONDERWIJS** gegeven wordt aan **ZEEVARENDEN** in de **STUURMANSKUNST** en verdere **WISKUNDIGE WETENSCHAPPEN.** Zij, die dit Onderwijs verlangen, kunnen zich van nu af aan, ter bekoming van nader onderrigt omtrent den tijd en de Voorwaarden van het Onderwijs, bij den Lector J. VAN CLEEFF vervoegen, en moeten, voor en aleer tot dezelve toegelaten te worden, van een SCHRIFTELIJK BEWIJS VAN TOELATING, door den Secretaris der Akademie afgegeven, voorzien zijn.

2) Dat mede gedurende dezen WINTER, des DINGSDAGS en VRIJDAGS AVONDS van 7—8 uur, in het Gebouw van gemelde Akademie, geregeld **ONDERWIJS** gegeven zal worden in de **WERKTUIGKUNDE** en in derzelver **TOEPASSING** op de **NUTTIGE KUNSTEN** en **BEDRIJVEN**, voornamelijk met het doel, om de nijvere volksklasse die Theoretische en Praktische kennis van de Werktuigkunde te doen verkrijgen, welke van eene dadelijke toepassing kan zijn bij de beoefening van het beroep, en welke zij bij den tegenwoordigen stand der Wetenschappen en de vorderingen in alle Takken van Volksvlijt zoo zeer noodig heeft.

Tot deze Lessen zullen worden toegelaten de Heeren STUDENTEN aan deze Hoogeschool en zoodanige KWEEKELINGEN dezer AKADEMIE, die tot eene bepaald Vak worden opgeleid, en het Onderwijs in de Wiskunde in grooteren omvang bereids hebben ontvangen, en alle zoodanige personen, die, in de voorschreven termen niet vallende, bewijzen, de daartoe vereischte voorloopige kundigheden te bezitten.

Diegenen, welke verkiezen eenen CURSUS in de **WERKTUIGKUNDE**, invoege bovenvermeld, bij te wonen, zullen op eene LIJST, bij den Lector J. VAN CLEEFF voorhanden, daarvoor moeten teekenen, onder dadelijke betaling van *f* 5,00 voor den geheelen Cursus, ten ware zij van het Bestuur de bevoegdheid mogten verkregen hebben, dat onderwijs *gratis* te ontvangen.

GRONINGEN, 27 November 1851.

Namens het Bestuur voornd.:
J. H. GEERTSEMA, C.z.,
Secretaris.

MAANDAGS-CONCERT.

HEDEN AVOND te 7 uur in het **CONCERTHUIS** BALLOTAGE van LEDEN en KIEZEN van eenen NIEUWEN COMMISSARIS.

INSTRUMENTAAL EN VOCAAL CONCERT,

te geven in het CONCERTHUIS door de Heeren **CARL, CHRISTIAN en AUGUST HAINE** en den Heer **J. KOCH**, uit *Hannover*, op ZATURDAG den 29sten November e.k., te 6 uur, waarop zullen worden voorgedragen SOLO'S voor PIANOFORTE en VIOOL en onderscheidene ARIA'S, ENZ.

De ENTRÉE is *f* 0—99. Voor H.H. Militairen en Studenten *f* 0—50. De ENTRÉEBILJETTEN zijn te bekomen aan het CONCERTHUIS.

SCHOUWBURG TE GRONINGEN.

Op MORGEN, **ZATURDAG** den 29sten dezer, **tot Sluiting: EEN EENIGE MISSTAP,** Tooneelspel in 2 Bedrijven. Daarna: **DE GANS MET DE PAAUWENSTAART,** Blijspel in 2 Bedrijven. Aanvang te zes uur.

PLAATSEN te bespreken en KAARTJES te bekomen bij den Bureaulist **P. DE KONING**, in de Zwanenstraat.

HUWELIJKS-, GEBOORTE- EN STERFBERIGTEN.

*** Getrouwd:

E. BUTTINGER,
Wedn. van TRIENTJE NIENHUIS,
met
MAGRIETHA SMITH.

GRONINGEN, 27 November 1851.
Eenige kennisgeving.

*** NIEUWOLDA, 23 November 1851. Heden beviel van eene DOCHTER C. VELDMAN, geliefde Echtgenoot van
Dr. **W. M. REISEGER.**
Eenige kennisgeving voor Familie en Vrienden.

*** LEENS, 25 November 1851. Bevallen van eene *DOCHTER* H. W. DE ROCHEFORT—VINKERS.

*** Heden beviel van eene DOCHTER H. STRATINGH, geliefde Echtgenoot van
Mr. **H. J. OFFERHAUS.**
DELFZIJL, 25 November 1851.

*** Heden beviel voorspoedig van eene DOCHTER HENRIETTE GROENIER, Echtgenoot van
W. VERMAAK.
WINSCHOTEN, 25 November 1851.

*** Mijne geliefde Echtgenoot E. J. SWART beviel heden van eenen dooden ZOON.
GRONINGEN, 26 November 1851.
C. CLEVERINGA.

*** De Boekhandelaar **J. OOMKENS, J.ZOON**, heeft heden uitgegeven en algemeen verkrijgbaar gesteld:

LANDHUISHOUDKUNDIGE ALMANAK,

ten dienste van **Land- en Buitenman**, met bijvoeging van **MAANDELIJKSCHE TUINOEFENINGEN**; vrij gevolgd naar die van wijlen den Hoogleeraar *J. A. UILKENS*, 1852, onder Redactie van *M. D. TEENSTRA*. Negende Jaargang, *f* 0—30.

De eenige nog voorhandene Exemplaren der vorige Jaargangen à *f* 0—15.

*** Op alle **vrolijke PARTIJEN** behooren de

ULEVELLEN MET DEVIEZEN VAN J. SCHENKMAN,

want ze zijn naïf, luimig, geestig, grappig, ze verlevendigen het discours en brengen de lachspieren in beweging. Ze worden uitgegeven te *Amsterdam*, bij **G. THEOD. BOM.** Prijs voor H.H. Banketbakkers per Boek 40 Cents, per vel 10 Cents. Bij denzelfden Uitgever ziet HEDEN het licht eene GEHEEL NIEUWE, met veel zorg bewerkte VERTALING van de

VERTELLINGEN VAN MOEDER DE GANS,

Rood Kapje,	De schoone Slaapster,
Klein Duimpje,	Riket met de Kuif,
Asschepoester,	De Toovergodin,
Blaauwbaard,	De schandere Prinses.
De gelaarsde Kat,	

Met Dichterlijke bijschriften van

J. SCHENKMAN,

(*Schrijver van **Sint-Nikolaas en zijn Knecht***)

met 8 fraaije, keurig gekleurde Platen, in netten gekleurd linnen prachtband, met verguld Vignet op het plat. Prijs *f* 1,40; alsmede nog een **nieuw, mooi en goed KINDERBOEKJE,** getiteld:

KINDERDEUGD DER OUDEREN VREUGD

met 4 dito Plaatjes en in dito Band. Prijs *f* 1,25.

*** Door de Erven **C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA**, wordt gedebiteerd:

DAADZAKEN BETREKKELIJK DE GRAANWET,

EN

Aanteekeningen uit Statistiek en Geschiedenis Graanbouw en Graanhandel betreffende.

1847. *f* 2,25.

Dat bovenstaand werk ook weder bepaaldelijk in dezen tijd, — nu door de aanbieding aan de Tweede Kamer der Staten Generaal van het ontwerp van wet strekkende tot uitvoering van art. 8 der wet van den 30sten Mei 1847, wegens de regten van in- en uitvoer op de granen, de schaalregten een onderwerp van onderzoek en overweging uitmaken, — mede tot bevordering van dat onderzoek kan strekken en tot inlichting omtrent hetgeen daarmede in verband staat, kan genoegzaam uit de hieronder medegedeelde inhoudsopgave van dat werk blijken.

Na eene korte inleiding toch worden daarin de volgende punten behandeld. 1). Overzigt naar tijd-volgorde van de voornaamste berigten over de schaarschheid van levensmiddelen, derzelver prijzen en de maatregelen, dienaangaande door het Algemeen en Provinciaal Bestuur genomen. 2). Berigten aangaande den Graanhandel der Nederlanders met het buitenland. 3). Over den Graanbouw en den Graanhandel in het algemeen en derzelver onderling verband beschouwd. 4.) Tarieven op den invoer van Granen in *Nederland* sedert 1815. 5). Hierop volgen nog 18 bijlagen, inhoudende onderscheidene tabellen van in-, uit- en doorgevoerde Granen, van Markten Middelprijzen der Granen, alsmede nadere opgave wegens voorraad en uitvoer van Granen en eene nadere toelichting van den Graanhandel in 1816 en 1817.

TAFEL OF BEREKENING DER HUUR OF RENTE VAN EIGENDOMMEN.

Prijs **50** Cents.

In dit Handboekje kan men met een' oogopslag worden gezien hoe veel men voor een' Eigendom moet besteden, als men slechts bepaalt naar hoe veel percent men zijn geld wil beleggen, en is dus zoo al niet onmisbaar, toch *hoogst gerijfelijk* voor Renteniers en andere Bezitters van Eigendommen.

De **CURATOR** in het FAILLISSEMENT van **RUTGERT HARTMAN**, Winkelier, Kartonwerker en Boekbinder, wonende te *Groningen*, roept, in gevolge bepaling van den Edel Achtbaren Heer Mr. C. STAR BUSMANN, Regter-Commissaris in genoemd Faillissement, alle **BEKENDE en ONBEKENDE SCHULDEISCHERS, de BEVOORREGTE** en de **PAND** en **HYPOTHEEK** hebbende daaronder begrepen, op, om MAANDAG den eersten December 1800 eenenvijftig, des voormiddags te tien uur, te verschijnen in de AUDIËNTIEZAAL der ARRONDISSEMENTS-REGTBANK te *Groningen*, ten einde alsdan tot de TWEEDE VERIFICATIE hunner SCHULDVORDERINGEN over te gaan, terwijl er alsdan ook over een aan te bieden **ACCOORD** zal worden gedelibereerd.

De Curator in voornoemd Faillissement:
Mr. J. OFFERHAUS.

*** De **HOUDERS** DER BANK VAN LEENING te *GRONINGEN* adverteren, dat alle **PANDEN**, welke bij hen in de maanden **AUGUSTUS, SEPTEMBER** en OCTOBER 1850 zijn *verzet*, geteekend met de letters **X, IJ** en **Z**, moeten worden afgerent of gelost, en wel letter **X** van den **24**sten tot en met den **29**sten November, letter **IJ** van den **1**sten tot en met den **5**den December en letter **Z** van den **8**sten tot en met den **12**den December 1851; zullende, bij gebreke van dien, anders **finaal** worden verkocht.

GROOTE HOUTBOELDAG.

Op WOENSDAG en DONDERDAG den 10den en 11den December 1851, des voormiddags te 10 uur te beginnen, zullen, op de Plaats *LIJNWIJK*, te *Kropswolde*, ten verzoeke van R. MARRING, publiek worden verkocht: ongeveer **500 zware EIKEN** en **20** stuks **BEUKEN BOOMEN**, tot alle werk geschikt.

Mr. J. W. QUINTUS, *Notaris.*

Mr. **C. HARTMAN BUSMANN**, Notaris te *Sappemeer*, zal, op WOENSDAG den 3den DECEMBER 1851, des avonds te 6 uur, ten Huize van J. H. MOLEMA, Logementhouder te *Hoogezand*, publiek te koop presenteren, in 2 perceelen en in zijn geheel: Eene **BEHUIZING,** zijnde 2 WONINGEN onder één Dak, staande te *Hoogezand*, Noordzijde, aan den publieken Rijweg, bij het Kalkwijkster Hooghout, met ERF, groot 6 Roeden, 50 Ellen, in eigendom toebehoorende aan de Weduwe P. P. KLIPHUIS en P. P. KLIPHUIS, Jr.

Mr. C. HARTMAN BUSMANN.

*** Mr. **H. J. OFFERHAUS**, Notaris te *Delfzijl*, zal, op WOENSDAG den 3den December 1851, des voormiddags te 11 uur, ten huize van den Logementhouder K. W. HAZENHOEK, te *Delfzijl*, publiek, bij contant geld, verkoopen:

Plus minus 30 Last beste gezonde **BAK-TARWE**, wegende 75 ℔ klein gewigt, van *Rostock* aangevoerd.

*** Mr. **B. HAITZEMA VIËTOR**, Notaris te *Winschoten*, zal, op DONDERDAG den 4den December 1851, des avonds te 6 uur, ten Huize van den Logementhouder T. KOOPS, te *Oude Pekela*, op schade of bate van HINDRIK BOOLMAN en Vrouw, publiek veilen en aan den hoogstbiedende verkoopen:

Eene **BEHUIZING**, no. 476, met ERF en TUIN, staande en gelegen te *Oude Pekela*, Noordkant, Stadsgrond; bij de zoogenoemde Scheveodraai, Kadastraal bekend Sectie D nommer 442 en 443, groot 10 Roeden, 20 Ellen.

B. HAITZEMA VIËTOR.

*** Mr. **B. HAITZEMA VIËTOR**, Notaris te *Winschoten*, gedenkt, ten verzoeke van den Heer Mr. E. H. STHEEMAN, op VRIJDAG den 5den December 1851, des avonds te 6 uur, ten Huize van den Logementhouder B. SCHRIKKEMA, in het Gemeentehuis te *Scheemda*, in openlijke veiling te verkoopen:

Eene roijale **HEEREN BEHUIZING**, bevattende onderscheidene, meest behangene en geplafonneerde BENEDEN- en BOVENKAMERS, **KELDERS, PUT** en REGENWATERSBAKKEN, met annexe SCHUUR en STALLING, benevens een' grooten wélaangelegden **TUIN** met BROEI- en TREKKAST, alles staande en gelegen aan de straat te *Scheemda*. De Verkoopconditiën zullen in tijds ten Kantore van den Notaris ter lezing liggen.

Voorts zal in het laatst der maand DECEMBER, op nader te bepalen dag, publiek, voor den tijd van zes jaren, worden verhuurd: 8 Bunders, 49 Roeden en 20 Ellen **GROEN- en BOUWLAND**, te *Scheemda* gelegen.

B. HAITZEMA VIËTOR.

*** Mr. **B. HAITZEMA VIËTOR**, Notaris te *Winschoten*, zal, ten verzoeke van BOUWE R. EGGES en Vrouw, op MAANDAG den 15den December 1851, des avonds te 6 uur, ten Huize van den Logementhouder A. S. NIES, te *Winschoten*, publiek verkoopen:

Eene **BOEREN BEHUIZING** en SCHUUR, HOF en TUIN met de VASTE BEKLEMMING der daaronder behoorende *Landerijen*, staande en gelegen te *Westerlee*, te zamen groot 14 Bunders, 73 Roeden, 10 Ellen, doende jaarlijks tot vaste huur *f* 60.

De Verkoop-conditiën zullen in tijds ter lezing liggen ten Kantore van den Notaris

B. HAITZEMA VIËTOR.

*** Op nader te bepalen tijd en plaats, gedenkt de Landgebruiker HARM E. FOKKENS, te *Westerlee*, publiek, voor zes achtereenvolgende jaren, te verhuren:

Ruim elf Bunders **LAND**, in het *Eexterhamrik*, en ruim twee Bunders **LAND**, bij den Eexterweg, in verschillende perceelen.

B. HAITZEMA VIËTOR, *Notaris.*

Finale Toewijzing te *Stroobos*.

De Notaris **M. DE VRIES**, te *Augustinusga*, zal, ten verzoeke van den Heer A. ALMA, Notaris te *Bergum*, als gelastigde zijner Principalen, op ZATURDAG den 6den December 1851, des namiddags te 2 uur, in de Herberg van F. J. VAN DER MEI, te *Stroobos*, in *Friesland*, finaal verkoopen:

I. De WESTELIJKE HELFT van 3 B., 5 R. en 8 Ellen GREIDLAND, gelegen in de nabijheid van *Stroobos*, Gemeente *Grootegast*, sectie A no. 372, waarop geboden is *f* 1725.

II. De OOSTELIJKE HELFT van gemeld Perceel LAND, waarop geboden is *f* 1730.

III. Den EIGENDOM van 31 B., 78 R. en 70 Ellen BEHUISD LAND, gelegen op 't Dorp onder *Doezum*, Gemeente *Grootegast*, wordende door SIMON ROGGEN ZIJLSTRA en Vrouw onder vaste beklemming gebruikt voor eene jaarlijksche, op Midwinter verschijnende, huur van *f* 250, met de GEREGTIGHEDEN, daar toe- en aanbehoorende, waarop is geboden *f* 6825.

IV. Een HUIS en ERF, gemerkt no. 38, staande te *Stroobos*, waarop is geboden *f* 857.

*** Mr. **C. E. KNIPHORST**, Notaris te *Zuidlaren*, zal, op MAANDAG den 8sten December 1851, des morgens te 10 uur, ten Huize van den Logementhouder R. VOS, te *Zuidlaren*, publiek verkoopen:

Een **BEHUIZING, ERF en TUIN**, staande op het schoonste gedeelte van *Zuidlaren*, thans bewoond door ... H. J. HESSELS, en in eigendom toebehoorende aan Weduwe R. TAMMINK en ZOON, te *Zuidlaren*. Nadere informatiën ten Kantore van genoemden Notaris.

*** Mr. **R. DE SITTER**, Notaris te *Winschoten*, gedenkt, ten verzoeke van de Erven van den Kerkvoogd D. S HOVINGA en Vrouw, te *Oostwolder-Polder*, op DONDERDAG den 18den December 1851, te 3 uur namiddag, ten Huize van A. S. NIES, Logementhouder te *Winschoten*, na bekomene autorisatie, over te gaan tot den publieken verkoop van:

I. Eene BOEREN BEHUIZING en SCHUUR, HOF en TUIN en daarbij behoorende BEKLEMDE LANDERIJEN, groot 47 B., staande en gelegen op den *Oostwolder-Polder*, doende telken jare op Martini tot vaste huur de som van *f* 929—70.

II. Eene BOEREN BEHUIZING en SCHUUR, HOF en TUIN en daarbij behoorende BEKLEMDE LANDERIJEN, groot 40 B., 63 R., 54 E., staande en gelegen op den *Oostwolder-Polder*, doende telken jare op 11den December tot huur de som van *f* 781—00.

III. De BEKLEMMING van ongeveer 1 B., 62 R., 50 E. *Land*, te *Oostwold*, doende tot vaste huur de som van *f* 21—12½, op Martini verschijnende.

IV. De BEKLEMMING van 4 B., 23 R., 40 E. *Land*, gelegen te *Nieuwolda*, doende jaarlijks tot vaste huur *f* 30—00.

V. 1 B., 67 R., 50 E. LAND, onder het Schatregister van *Woldendorp*, gemeente *Termunten*, kadastraal bekend sectie E, no. 262 en 263.

VI. 8 B., 73 R., 20 E. LAND, in het *Oostwolder Meerland*, op de Kaart der *Meerlanden* bekend onder no. 20.

VII. 6 B., 11 R., 50 E. LAND, in het *Huninga Meerland*, onder *Midwolde*, op de Kaart der *Meerlanden* bekend onder no. 14.

VIII. Een TWAALFDE AANDEEL in de onverscheiden *Westerleester* Veenen.

IX. 2/60 AANDEELEN in het SCHOONER KOFSCHIP genaamd *DE JUFFER GARRELTS*, bevaren door J. J. KOERTS.

Nadere informatiën zijn te bekomen ten Kantore van den Notaris.

*** De Wedw. KORNELIS JANS WIERINGA gedenkt, in de maand JANUARIJ e.k., te verkoopen: Hare BEHUIZING en SCHUUR, met de VASTE, IN ALLE LANDERIJEN VERERVENDE BEKLEMMING van 12 B., ... R. *Land*, huur doende *f* 90—00, staande en gelegen te *Westeremden*.

MAXIM. P. WENNIGER.

Door vertrek naar elders **UIT DE HAND TE KOOP:** Eene **HERBERG**, zijnde een *Veerhuis*, welke een Burgerbestaan oplevert, op het vrolijkste gedeelte dezer Stad gelegen, bevragen, op *franko* aanvrage, bij de *Groninger* en *Provinciale Courantiers*, onder de letters N. D. J.

UIT DE HAND TE KOOP:

een **TURFVERWERK.** Te bevragen aan het BUREAU dezer COURANT.

EENE HEEREN BEHUIZING

UIT DE HAND TE KOOP, staande in de Heerestraat, naast den Boekverkooper ROMELINGH. Te bevragen bij den Eigenaar

J. MULDER.

EENE BOEKWEITMALERIJ

in eene Hoofdstraat en neringrijk, bij toeval **UIT DE HAND TE KOOP.** Te bevragen aan het BUREAU dezer COURANT.

---

16 KAMERS UIT DE HAND TE KOOP.

Te bevragen bij J. G. GROENHUIS, Voerman aan het Boterdiep.

H. J. INDEN,

in de Heerestraat, heeft ontvangen: **BRUSSELSCHE LAARZEN, BALSCHOENEN, GOMELASTIEKE OVERSCHOENEN, PELS-** en **WATERDIGTE LAARZEN**, alles tot de minste prijzen.

F. M. H. COHEN,

Tandmeester aan het Instituut voor Doofstommen alhier, berigt, dat hij, of zijn **ZOON**, DAGELIJKS ten zijnen Huize is te spreken of te ontbieden, voor het **CHIRURGICALE** en **MECHANIEKE GEDEELTE** der **DENTISTERIE.**

Eerstgenoemde zal den 1sten December zijn te *Appingedam* gelogeerd bij de Jufvrouw de Wedw. **VAN DER BOOG**, den 2den zal hij zijne Abonnés bezoeken te *Hoogezand*, *Sappemeer* en *Zuidbroek*; den 3den te *Winschoten*, en den 4den te *Assen*.

TE HUUR:

Eene beste melkgevende **EZELINNE** met **VEULEN**, voor tien dagen geworpen. Te bevragen bij den Kastelein J. J. SMEDING te *Veenklooster*. Brieven franko.

HOUTHANDEL. IEMAND van de Protestantsche Godsdienst, tot den **HOUTHANDEL** opgeleid, daarin reeds eenige jaren werkzaam geweest en alzoo dat Vak volledig kennende, tevens met de ... zagerij bekend, zag zich gaarne met Mei aanstaande of ... wel vroeger bij een' Houthandelaar of Zaagmolenaar als Boekhouder, Adsistent of Beheerder geplaatst. Hierop reflecterende, gelieve men zich met franko Brieven te adresseren aan den Boekhandelaar C. P. MEIJER, te *Groningen*, onder Lett. N.

Te *Groningen*, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.

Bijblad bij de Gron. Courant. 28 *November* 1851. No. 95.

KORT VERSLAG
van de
HANDELINGEN DER STATEN VAN DE PROVINCIE GRONINGEN, EN REDEVOERING
VAN DEN HEER R. WESTERHOFF,
uitgesproken in de Tweede Kamer der Staten Generaal.

Staten der provincie Groningen.

Zitting van Maandag den 24sten November.

Bij de beraadslagingen over het rapport der commissie betreffende den weg van Winschoten naar de Hannoversche grenzen, dat, gelijk wij in ons vorig nommer reeds hebben medegedeeld, na langdurige discussiën met 23 tegen 18 stemmen is aangenomen, voerde de heer M. v. d. Tuuk het eerst het woord.

Deze wenschte zijne stem, die hij tegen dat rapport wilde uitbrengen, te motiveren. Hij wenschte daarbij de duistere geschiedenis van dezen weg niet weder op te halen, maar alleen de 2 volgende punten te beantwoorden: 1) wat wordt er van ons gevraagd? en 2) hebben wij het regt in dezen het verzoek om subsidie in te willigen? — De som die gevraagd wordt strekt, naar spr. meent, alleen om de gemeentelijke schulden van Winschoten en Beerta te betalen, en dan, beweert spr., hebben de Provinciale Staten geene bevoegdheid tot zulke uitgaven en geen regt om de provinciale fondsen te maken tot een fonds voor noodlijdende gemeenten en personen.

De heer W. de Sitter zegt ook, tot motivering zijner stem, het eens te zijn met den vorigen spreker, dat het niet op den weg ligt van de Prov. Staten, om over de provinciale fondsen te beschikken in het belang van gemeenten, die, hoe dan ook, in schulden zijn geraakt. Met het oog op den eed, dien hij heeft afgelegd, van de belangen der provincie te zullen voorstaan, durft spreker zijne stem aan de voordragt van Gedeputeerde Staten, of het rapport der commissie niet geven.

De heer Quintus heeft met genoegen het advies der beide vorige sprekers gehoord; hij vindt zich verpligt nog een argument daarbij te voegen, waarom ook hij een subsidie meent te moeten weigeren. Hij weet het, dat de schuld, die vroeger bestond ten nadeele van de onderneming, niet meer bestaat. Immers, naar bepaald opgegevene en zekere geruchten, moet die schuld zijn aangenomen als schuld van de gemeenten Winschoten en Beerta; en dan is het duidelijk, dat nimmer ten behoeve van gemeenten zoodanige subsidiën mogen worden verleend.

De heer Brongers maakt zwarigheid om terug te komen op het vroeger genomen, afwijzend besluit. De commissie zelve is van oordeel, dat er voor de provincie geene verpligting bestaat; weshalve Prov. Staten met het toestaan der subsidie te vrijgevig zouden zijn. Wel behoort het tot hunne roeping, de welvaart der provincie te bevorderen, maar zulks kan hier geen toepassing vinden. Toen de straatweg naar Winsum door partikuliere onderneming werd gelegd, vielen de onkosten ook zeer uit de hand, waarop van de provincie eene subsidie van 15% van de kosten van eersten aanleg was gevraagd, 't geen toen geweigerd is. Daarom moet zulks ook hier gebeuren.

De heer R. de Sitter merkt alleen op, dat, zoo de gemeenten in de onmogelijkheid blijven om de gemaakte schulden te voldoen, volgens de voorwaarden van concessie, de weg geheel zal overgaan aan de provincie. Bovendien is dit de eenige weg van algemeen provinciaal belang, die niet voor rekening komt van de provincie; ook is eene subsidie van *f* 5000 voor de provincie, niet zoo zwaar te dragen.

De heer Schilthuis kan zich met de eerste sprekers niet vereenigen, die vooral er op schijnen te drukken, dat gemeenteschulden niet mogen komen ten laste der provincie. Maar wanneer men op den oorsprong der onderhavige schuld let, dan ziet men, dat ze een gevolg is van het aanleggen van een werk, geheel in het belang van de provincie. Spr. gelooft niet, dat men een' weg zal kunnen aanwijzen van zooveel gewigt en belang voor deze provincie, als genoemden. Het zou hem daarom leed doen, als de Staten in afwijzend beschikten op het verzoek van gemeenten, die in dat provinciaal belang zich reeds zoovele opofferingen hebben getroost, vooral thans, nu ook het rijk de behulpzame hand wil bieden, en nog zoo veel te eerder, daar bij het goedkeuren der conclusie aan dezen weg nog niet meer wordt gegeven door de provincie, dan aan alle dergelijke wegen.

De heer Diephuis meent ook zijne stem te moeten motiveren, om niet den schijn op zich te laden, van als ingezeten der gemeente Winschoten zijne goedkeuring aan het rapport te hebben gehecht. Als lid van de Prov. Staten kan hij niet deelen in de geopperde bezwaren; het geldt hier geene gemeenteschulden, maar schulden, ontstaan door den aanleg van wegen, en uit het rapport blijkt, dat, als eene som van *f* 5000 wordt verstrekt, de provincie in dezen weg niets meer zal bijdragen, dan ook ten behoeve van andere wegen geschiedt. — Wat het beweren van den eersten spr. betreft, als zouden de Staten onbevoegd zijn tot het geven van subsidie, dit is geheel ongegrond. Het is meermalen gezegd, dat de Staten waren administrateurs van de Prov. fondsen, maar dit is eene geheel verkeerde voorstelling. Niet de fondsen, de provincie zelve wordt door hen vertegenwoordigd. Het kan hier dus alleen de vraag zijn, of de subsidie is in het belang der provincie en of deze aanleiding vindt daaraan te voldoen. En dat zulks toestemmend moet worden beantwoord, is met afdoende gronden aangetoond in het rapport der commissie; er ligt wel degelijk de provincie aan gelegen, dat het hare verschillende deelen wèlgaat. — Ook moet men in het oog houden, dat de regering, in geval de provincie eene subsidie verleent, een gelijke of hoogere zal toestaan. Nog haalt spr. de zaak van den aannemer Meijer, in de vorige vergadering behandeld, aan, tot een voorbeeld, dat de Staten toen bij een overigens geheel met het tegenwoordige overeenstemmend geval, anders hadden gedacht over het verleenen van subsidie.

De heer W. de Sitter stemt toe, dat de geheele provincie er veel aan gelegen ligt, dat het hare verschillende deelen wèlgaat. Maar het zal hier ook de gemeenten Winschoten en Beerta wèlgaan; de bedoelde weg toch brengt 's jaarlijks aan tollen pl.m. *f* 6000 op; hoe schoon dus zijn de vooruitzigten van de gemeenten met de opbrengsten van zulk een' productiven weg. Spr. gaat verder na, hoe die schuld is ontstaan, en gelooft dan, dat het onbillijk zou zijn eene subsidie te verleenen. Ook zou het besluit in de vorige vergadering genomen ('t geen spr. echter niet had gebillijkt) om aan den aannemer Meijer schadeloosstelling te verleenen, geen motief moeten zijn, om als men het verkeerde daarvan inzag, ook nu subsidie te verleenen.

De heer M. v. d. Tuuk kent hier geene roijaliteit, maar alleen de bepalingen van de Provinciale- en de Grondwet, en dan strijdt, zijns inziens, art. 107 der eerste wet met het gevoelen der commissie. Men zegt wel, dat de Provinciale Staten moeten toezien, dat het de provincie en al hare deelen wèlga, maar dan zouden zij, bij de toepassing van dit principe, ook alle partikuliere personen moeten oproepen, om tot hen te komen, tot delging hunner schulden. — De gemeenten zelve hebben, door de overname van de schuld getoond, dat zij daarin zooveel bezwaar niet vonden.

De voorzitter beantwoordt de vraag of de vergadering grondwettig bevoegd is tot het geven der subsidie. Spr. toont aan, dat die subsidie niet alleen gevraagd wordt tot uitdelging der schuld, maar ook ter bestrijding van de nog aan te wenden kosten; dat voorts art. 107, gelijk uit de discussie in de wetgevende vergadering over dit art. bleek, niet alleen niet in strijd was met dat gevoelen, maar dit zelfs bevestigde, daar het in den geest daarvan lag, dat een algemeene regel werd aangenomen en daarbij slechts enkele punten werden aangegeven, terwijl men tevens erkende, dat daarbij meer gevoegd moest en zoude kunnen worden, zoo de belangen der provincie zulks vorderden. En dat de belangen der provincie zulks hier vorderen, blijkt uit de voordragt van Gedeputeerde Staten; terwijl ook het gouvernement genoegzaam het gevoelen deelt, dat het belang van het rijk het medebrengt, hier subsidie te verleenen. Hij gelooft alzoo, dat de Staten door de aanneming van het rapport een' goeden stap zullen doen.

De heer Diephuis beantwoordt nog een paar bedenkingen door de heeren v. d. Tuuk en W. de Sitter geopperd; zoo ook de heeren Schilthuis en de Haan, die doen uitkomen, dat het geenszins de schuld der concessionarissen was geweest, dat met den aanleg van den weg zoo lang was getraineerd en dat geenzins zij de oorzaak waren der vertraging.

De heer Homan vereenigt zich met de zienswijze van die leden, die voor de aanneming van het rapport hebben gesproken.

De heer Quintus acht zich, niettegenstaande de reeds lang gerekte discussiën, verpligt nog iets in het midden te brengen tegen hetgeen door den voorzitter was gezegd. Deze had nl. gezegd, dat de weg van groot belang was en zelfs was in het belang van het rijk; maar juist daarom meent spr., dat het niet op den weg ligt van de provincie, verder subsidie toe te kennen.

De heer Diephuis merkt nog op, dat hij deze zaak niet gelijk had gesteld met die betreffende den aannemer Meijer, zoo als men uit zijne woorden had opgemaakt, maar dat hij dit punt slechts had aangeroerd om te doen zien, dat de Staten ook uitgaven uit de prov. fondsen kunnen doen, die juist niet strikt regtens zijn, maar ook die op de billijkheid zijn gegrond.

Eindelijk brengt de heer Borst nog eene opmerking in het midden; waarna de beraadslaging wordt gesloten.

Zitting van Dingsdag den 25sten November.

Er zijn 41 leden aanwezig. Na lezing en goekeuring van de notulen van het verhandelde in de vorige zitting, deelt de voorzitter mede, dat tot rapporteurs over het voorstel van Ged. Staten betreffende het concept-reglement op de waterbemalingen op het Beerster- of Vlerkarspelendiep in deze provincie zijn benoemd: in de eerste afdeeling, de heer Diephuis, in de 2de, de heer Borst, en in de 3de, de heer Koning.

De heer Damsté brengt rapport uit namens de commissie in wier handen is gesteld het adres van R. Klein, rakende het reglement op de zamenstelling en het ijken der botervaten, enz. De commissie is overtuigd van de billijkheid en de gegrondheid van de in het adres aangevoerde bezwaren tegen het in werking stellen van genoemd reglement geopperd, en adviseert alzoo het verzoek toe te staan en de bepaling op te nemen, dat het reglement eerst den 1sten October 1852 zal in werking komen.

Op voorstel des voorzitters, gaat men dadelijk tot de behandeling van dit rapport over. De voorzitter maakt op eene kleine misstelling in het rapport opmerkzaam en stelt voor, hem tot de wegneming daarvan te magtigen.

Met algemeene stemmen wordt de conclusie van het rapport alzoo aangenomen.

De centrale afdeeling brengt, bij monde van den heer Diephuis, verslag uit over het concept-reglement op de waterbemalingen boven genoemd, 't welk in de afdeelingen tot zeer weinige, in eene zelfs tot geheel geene aanmerkingen had aanleiding gegeven.

Ten gevolge van die aanmerkingen, worden bij de behandeling, waartoe dadelijk wordt overgegaan, door den heer Diephuis een viertal amendementen voorgesteld en wordt eindelijk het geheele concept-reglement, aldus gewijzigd, met algemeene stemmen aangenomen.

Het rapport van de commissie omtrent het havenwerk buiten de Steentilpoort te Groningen wordt alsnu in behandeling genomen en de beraadslagingen daaromtrent geopend.

De heer Damsté vraagt het woord voornamelijk om op uitdrukkingen in het rapport van de commissie terug te komen, welke regt geven te vermoeden, dat de commissie in het denkbeeld verkeert, alsof de heer Mesdag de bestaande gebreken in de haven overdreven had, en wenscht daarom de tweede door de commissie gedane vraag, of het havenwerk wel *zooveel* te wenschen overliet, ook eens te beantwoorden, vertrouwende, als vroeger zeeman, eenigzins de bevoegdheid te bezitten, deze zaak te beoordeelen, ook zonder daarbij door dien geest des tijds geïnspireerd te worden, waarvan in het rapport spraak is. In de beantwoording der gestelde vraag merkt hij ten eerste op, dat men de ondervinding had moeten raadplegen, die toch leert, dat genoegzaam ieder waterwerk, dat vroeger voldoende was geweest, bij gevorderde herstelling, moet worden verdiept en verbreed; terwijl toch vroeger onze tjalken, met welke de binnenvaart gedreven werd, op eene breedte van 14 vt. 8 dm. werden gebouwd, naar den maatstaf van de sluis te Stroobos, is nu als maatstaf 15 vt. 6 dm. aangenomen, zoodat ook de tonnenmaat der tjalken en andere binnenschepen, van 75 tot 90, ja tot 95 en 99 tonnen geklommen is. In de haven hier buiten de Steentilpoort, waarin eigenlijk ook buitenvarende schepen moeten kunnen liggen, kunnen dus niet eens deze binnenschepen komen. Ten tweeden wordt bewezen, dat de vloering van de invaart lager had moeten liggen, terwijl de gelijkheid met de sluis te Delfzijl, met het oog op hetgeen reeds gezegd is en op de aldaar plaats hebbende vloed en ebbe, geheel vervalt; hetwelk zoowel blijkt uit het door den heer Mesdag aangehaalde voorbeeld, als ook uit een door hem ontvangen berigt van den schipper Hoekstra, die met een schip met 32 last koolzaad en van 85 ton en met een diepgang van 5¾ voet, de kolk niet had kunnen binnenkomen.

Voorts toonde spreker aan, dat de doorvaart, onverminderd eene meerdere lengte van de vaste brug, tevens regtuit had moeten loopen; dat ten minste de daarin aanwezige hoek in eene westelijke rigting veel te groot is, dan dat zelfs de gewone binnentjalken anders dan met ontzaggelijk veel moeite aldaar kunnen binnenkomen. Eindelijk had de vaste brug hooger moeten gelegd zijn en is de aangevoerde reden, dat de haven alleen tot vervanging van los- en ladingplaats moest dienen van schepen, die anders binnen de stad liggen, niet geldig, daar reeds de meeste schepen buiten de stad lossen, omdat de brug over het Damsterdiep hun het uitvaren leegscheeps belet. Met de beantwoording dus van de voorgestelde vraag meent spr. genoegzaam te hebben aangetoond, dat er wel degelijk redenen bestaan tot afkeuring van het bedoelde werk en dat dus door den heer Mesdag al vast niet te veel van de haven is gezegd, en ofschoon hij met genoegen de goede verantwoording van den hoofd-ingenieur vernomen heeft, zal hij toch om de praemissen in het rapport zijne stem daartegen uitbrengen.

De heer Mesdag had, even als de vorige spreker, gewenscht betere gelegenheid te hebben gehad tot een naauwkeurig onderzoek van het uitgebragt rapport, en zal daarom zijne bedenkingen daarop mededeelen, voor zoo ver het korte tijdsbestek hem had toegelaten, die op te maken. Behalve de algemeene bedenkingen, die de bekwaamheid van den rapporteur in de zamenstelling van het rapport ten duidelijkste doen zien, worden door hem drie vragen gedaan en alle drie grootendeels ontkennend beantwoord. Spr. moet echter betuigen, dat het antwoord op de laatste vraag hem in geenen deele heeft overtuigd, en hij kan daarom ook niet zien, waarom men aan den hoofdingenieur zijn leedwezen over het slecht uitgevoerde werk niet zoude betuigen, hetgeen dan toch in allen gevalle voor het vervolg zou kunnen leiden tot bedachtzaamheid en meerdere voorzigtigheid. Tegenover de eerste vraag, of het havenwerk wel onder het beheer van den tegenwoordigen hoofdingenieur is tot stand gebragt, zoude men eene andere kunnen overstellen, onder wiens beheer dit werk dan is geschied? Maar hiervan zal wel in 't geheel geene spraak kunnen zijn, daar men toch niet kan vooronderstellen, dat de hoofdingenieur in alles slaafs de plannen van zijnen voorganger is gevolgd; en dat dit niet zoo is, wordt in het rapport zelf gezegd, waar men aanmerkt dat de bepaalde diepgang van 1.60 als ongenoegzaam bevonden, veranderd is. Waarom is dan toch niet meer veranderd door den hoofd-ingenieur, indien deze zulks noodzakelijk beschouwde? Wat de beantwoording der tweede vraag betreft, of het werk wel zooveel te wenschen overlaat, zijn geene der bedenkingen noch door Ged. Staten, noch door de commissie geheel weersproken, enkele zelfs erkend, terwijl men slechts het werk zelf behoeft te gaan zien, om dadelijk tot de overtuiging van de bestaande gebreken te geraken. De vraag wordt in haar geheel geenszins opgelost, en indien men op slechte voorbeelden wijst, dan bewijst zulks daarom niet, dat men die had moeten navolgen. Wat de vaste brug betreft, het daarin bestaande gebrek wordt erkend, en dat dit met de geringe kosten van *f* 200 à *f* 300 kan hersteld worden, is niet genoegzaam tot vernietiging van het feit. Onder de aanleidende oorzaken tot ongegronde oordeelvellingen worden wel opgenoemd ontevredenheid aan de eene, onwil aan de andere zijde, doch deze kunnen niet wegnemen, dat de feiten bestaan en ontkend kunnen worden. Hij blijft bij zijn gevoelen, dat de hoofdingenieur alleen verantwoordelijk blijft en kan daarom de conclusie van het rapport niet aannemen, terwijl hij zich, zoolang niet genoegzaam is gebleken, dat deze krachtdadig tegen zoodanige uitvoering is opgekomen, verpligt gevoelt zijne goedkeuring daaraan te weigeren.

De heer v. Roijen zegt, dat in eene zaak van zoo hoogst teederen als onaangenamen aard, op ieder, die zijne stem tegen de conclusie der commissie zal uitbrengen, de pligt rust die te motiveren. En dit is niet alleen het geval, voor hetgeen spreker meent te moeten doen maar ook voor hetgeen hij gedaan heeft. Immers toen hij zijne stem had uitgebragt voor het in behandeling nemen van het voorstel van den heer Mesdag, was hem, voorzeker te goeder trouw, de vraag gedaan, of die stem een gevolg was geweest van eene persoonlijke rancune tegen den hoofd-ingenieur. Spr. verklaart (en hij beroept zich daarbij op het billijk oordeel zijner medeleden), in al de jaren, dat hij lid dezer vergadering was geweest, nimmer door eene personele consideratie te zijn geleid. Dat deze zienswijze ook hier geldt, bleek reeds daaruit, dat hij er voor was geweest den hoofdingenieur eerst ter verantwoording op te roepen voordat door de Staten eene beschuldiging tegen hem werd ingebragt. De commissie heeft in een uitvoerig rapport de bevinding van den haar opgelegden arbeid uiteengezet. Spr. moet met haar erkennen, dat het zegel der onvolmaaktheid aan alle menschelijke werken is gehecht en dat het dus kleingeestig zou zijn, zoo men bij een werk, waaraan zoovele duizende guldens zijn besteed, van een gering gebrek, 't welk met *f* 200 zou zijn te herstellen, zooveel gewag maakte, als n.l. dat gebrek in de uitvoering onder die gewone onvolkomenheden ware te rangschikken. Maar hier is de aard van het gebrek, niet de waarde van hetgeen tot herstelling moet worden besteed, het punt, waarom hij meent aan de commissie niet te mogen toegeven, en zoude spr., al bedroeg die schade slechts een' enkelen gulden, daaraan even groot gewigt hechten, als het een pligtverzuim geldt, als hij zich toegeeflijk zou betoonen omtrent grootere schade, als deze aan onvoorziene omstandigheden was toe te schrijven. Maar de gebreken, waaraan het havenwerk laboreert, zijn technische gebreken. — De bedenkingen door den interpellant in het midden gebragt worden in het rapport één voor één bestreden, maar wanneer hij dat rapport ontdoet van den schoonen vorm, waarin het is gekleed, dan ziet hij geene genoegzame verantwoording van het aan den hoofd-ingenieur ten laste gelegde feit. De 2 hoofdpunten van bezwaar, de diepte van de vloering der haven en de hoogte der vaste brug, worden niet tegengesproken, veel min voldoende wederlegd; 't geen door Spr. nader wordt ontwikkeld.

Voorts wordt alle schuld overgebragt op den vroegeren hoofd-ambtenaar van den waterstaat, onder wiens bestuur het project is gemaakt, terwijl tevens uit het rapport blijkt, dat de tegenwoordige hoofd-ingenieur de diepte der haven op 1.80 heeft gebragt, hoezeer volgens de stukken van den vorigen ambtenaar van den waterstaat de diepte was bepaald op 1.60. Mogt daarin verandering worden gebragt, waarom dan ook de vaste brug niet hooger gelegd? Dit is spr. onverklaarbaar. — En als nu die hoofdbezwaren veeleer zijn toegestemd en erkend, dan weggenomen, hoe zou men zich dan mogen vereenigen met de conclusie van het rapport, hetwelk voorstelt te verklaren „dat er geene bezwaren ten opzigte van het tot stand gebragte havenwerk bestaan, ten gevolge waarvan iets hoegenaamd zou kunnen gebragt worden ten laste van den hoofd-ingenieur van den waterstaat in dit gewest, of eenige beschuldiging op dien ambtenaar kon worden geworpen, dat deze overzulks zich ten dien opzigte als geheel verantwoord zal kunnen beschouwen en Ged. Staten uit te noodigen afschrift van dit besluit onder geleidende missive aan den hoofd-ingenieur te doen toekomen ter zijner informatie en ontlasting." Wie dat ook wille, spr. verklaart dit met zijnen pligt niet te kunnen overeenbrengen en zal dus daar tegen stemmen. — Spr. heeft nog eene bedenking, die hij niet met stilzwijgen mag voorbijzien. Het rapport spreekt op stelligen, ja hoogen toon over de in omloop zijnde geruchten, — of nl. de hoofd-ingenieur met den ingenieur van den waterstaat gedurende de uitvoering van het werk, over reeds toen bestaande bezwaren tegen het bestek zou hebben gecorrespondeerd en waarbij de laatste op eene wijziging zou hebben aangedrongen, waarop door den eerstgenoemden geheel geen acht zou zijn geslagen, — verklaart dit gerucht geheel bezijden de waarheid en schrijft het toe aan onkunde en onwil. Het aldus gestelde in het rapport mag waarheid bevatten, ten aanzien van het oogenblik waarop die correspondentie wordt opgegeven gevoerd te zijn, — het bevat echter geene waarheid, indien men d zaak in zijn verband beschouwt. Dat gerucht was aan spr. reeds vóór de gedane interpellatie bekend, maar hij had er toen geen groot gewigt aan gehecht. Gisteren had spr. zich begeven naar den ingenieur, om zich van de waarheid daarvan te overtuigen, en als lid der prov. staten van die correspondentie inzage bekomen, waaruit hem was gebleken, dat de ingenieur den 4den Sept. l.l. en alzoo *na* de voltooijing van het werk, zijne bezwaren over den brug had medegedeeld aan den hoofd-ingenieur en het voorstel om die door eene kleine verandering binnen 2 à 3 dagen nog uit den weg te ruimen, waarop hem den 25sten Sept. van wege den hoofd-ingenieur was geantwoord, dat deze die verbeteringen als onnoodig van de hand wees. Die correspondentie bewijst alzoo het bestaan van het boven aangehaald technisch gebrek, hetwelk den hoofd-ingenieur is te wijten en noch op de vergadering, noch op hare individuële leden kan verhaald worden. — Om deze redenen meent spr. tegen de conclusie te moeten stemmen.

De voorzitter wenscht omtrent een paar bedenkingen opheldering te geven. De eerste spr. heeft het nieuwe havenwerk onvoldoende verklaard en daarbij gezegd, dat het kanaal derwaarts niet regtuit liep, zoo als behoorde, maar dat er een bogt in was. Spr. moet opmerken, dat het ministerie van oorlog vroeger eene nog veel sterkere kromming had voorgeschreven, maar dat men eindelijk door verschillende nota's eene flaauwere bogt had verkregen. — De laatste spr. heeft gezegd, dat de vaste brug de hoogte niet had van die over het Damsterdiep, die opvatting is onjuist, ze ligt hooger dan deze; — en wat de correspondentie aangaat, waaraan genoemde spr. nog al schijnt te hechten, deze is gevoerd na den geheelen afloop van het werk.

De heer v. Roijen meent dat hij gezegd heeft, of bedoelde het althans, dat de vaste brug niet de hoogte had van het bestaande hooge hout liggende over het kanaal naar Delfzijl. — De correspondentie, die hij bedoelde, was die tusschen den ingenieur en hoofdingenieur van den waterstaat van den 4den en den 25sten Sept. l.l.

De voorzitter zegt, dat die correspondentie aan Gedeputeerde Staten niet onbekend was, maar dat ze met de daarstelling van het havenwerk niets had te maken, daar ze eerst later was gevoerd. Het rapport der commissie bevat dus de waarheid, als het zegt, dat gedurende die daarstelling geene zulke correspondentie tusschen de ambtenaren van den waterstaat was gevoerd.

De heer de Haan wenscht ook nog eenigzins nader toe te lichten hetgeen door den voorlaatsten spreker is aangevoerd omtrent eene gevoerde correspondentie tusschen den ingenieur en hoofd-ingenieur te dezer zake, en bepaaldelijk omtrent de vaste brug. Hij doet dit, om het gewigt, dat die spreker aan die correspondentie hecht. Hij heeft dezelve voor zich, en leest in den aangehaalden brief des ingenieurs het volgende: „Het gerucht wil, dat een verzoekschrift zoude zijn ingekomen gedurende de constructie van die brug, om dezelve eenigzins, slechts 0,20 el te verhoogen; de redenen niet kennende, welke geleid hebben om dit verzoek af te wijzen, moet ik vooronderstellen, dat dezelve uiterst gewigtig geweest zijn, om eene overigens zoodanige nuttige wijziging niet te

gelogen." Bij de missive wordt verder aangaande die brug geenerlei voorstel gedaan. Daar nu geen zoodanig verzoek is gedaan, als waarvan de ingenieur gewaagt, zoo vervalt hierdoor van zelve de opmerking door hem gemaakt, en is dus die brief ook overigens in dezen van geen belang.

De heer v. ROIJEN geeft opheldering, waarom hij aan die correspondentie zooveel gewigt hecht, om n.l. het door hem gestelde te staven, dat het te laag liggen der vaste brug niet is een toevallig maar een technisch gebrek.

De heer MODDERMAN wenscht hetgeen in het rapport is medegedeeld niet andermaal te ontwikkelen, maar merkt alleen op, dat dit niets anders kon en moest behelzen dan een uitvloeisel van den last aan de commissie opgedragen, om zich met den hoofd ingenieur te verstaan en het résumé van hare bevindingen en van haar onderhoud met dien ambtenaar. Spr. zal nimmer verklaren, dat er aan het havenwerk geene gebreken zijn, maar hij moet opmerken, dat men hier niet de plaatselijke gesteldheid en de tegenstrijdige belangen van onderscheidene autoriteiten moet uit het oog verliezen. Hij vraagt alleen, of die gebreken aan den tegenwoordigen hoofdingenieur kunnen worden toegerekend, te dien effecte, dat de Staten hem daarover openlijk hun leedwezen zouden moeten te kennen geven? Hij blijft bij zijne overtuiging, die ook de eenparige overtuiging van de geheele commissie was, dat die vraag ontkennend moet worden beantwoord. Spr. wenscht nog een punt aan te roeren, waaraan zooveel gewigt wordt gehecht, te weten: de loopende geruchten aangaande de correspondentie. Spr. kent die correspondentie niet en weet alleen, dat in het rapport staat, dat de geruchten bezijden de waarheid zijn; en dit is een gevolg van de aan den hoofd-ingenieur pertinent gerigte vraag, of er tusschen hem en den ingenieur eene correspondentie was gevoerd over aanwezige en nog voor te komen gebreken in het havenwerk, en dat de hoofd-ingenieur deze ontkennend had beantwoord. Het lag wijders niet op den weg der commissie, dit punt door confrontatie nader te onderzoeken, maar ze moest aan de stellige verklaring van den hoofd-ingenieur geloof verleenen. Spr. blijft alzoo bij het gevoelen in het rapport uitgedrukt.

De heer v. ROIJEN moet zijn leedwezen betuigen, dat het den schijn had gehad, alsof hij de commissie had willen beschuldigen; de commissie kon hare wetenschap niet anders verkrijgen, dan van den hoofd-ingenieur. Het gezegde echter van dezen was slechts betrekkelijk waar, daar toch in allen geval, al is het dan ook na de uitvoering van het havenwerk eene correspondentie tusschen de ambtenaren van den waterstaat over die zaak is gevoerd.

De heer W. DE SITTER, zonder in herhaling te willen treden van hetgeen reeds vroeger door Ged. Staten en door de commissie is gezegd, meent echter te moeten terugkomen op eene uitdrukking, welke door den eersten spreker (den heer DAMSTÉ) is gebezigd. Deze toch had zich beroepen op zijne ondervinding en zijn vroeger beroep van zeeman en was gestuit op de uitdrukking „geest des tijds," alsof deze door de commissie met een' sarcastischen pennestreek daar was geplaatst, om daarop eene smet te werpen, 't welk geenzins het geval was. Maar hij zelf bewees tevens een voorbeeld van dien geest des tijds te zijn, door te veroordeelen zonder naauwkeurig onderzoek, en erkende dit door het gezegde, „die aan den weg timmert," enz., dat juist hier het geval is, waar duizenden oordeelen en veroordeelen, zonder door genoegzame kennis of inzigten in de zaak daartoe geregtigd te zijn. Spr. zelf erkent, eerst van het denkbeeld doordrongen te zijn geweest, dat de schuld geheel aan den hoofd-ingenieur lag en had zijne stem gegeven aan het voorstel van den heer MESDAG tot onderzoek van deze zaak, omdat zoodanig onderzoek hem in dezen billijk en belangrijk voorkwam. Na echter geruimen tijd aan het onderzoek te hebben gewijd en na kennis genomen te hebben van de onderscheidene nota's en mededeelingen ter toelichting van deze zaak, is hij tot de overtuiging gekomen, dat op den hoofd-ingenieur als zoodanig geene schuld ligt.

Uit de gemaakte aanmerkingen blijkt verder, dat de stukken door den eersten spr. niet genoegzaam zijn onderzocht, anders zou hij daaruit hebben kunnen zien, dat de volgens zijn oordeel met genoegzame hooge ligging der klapbrug of de hoek van het kanaal naar de haven een gevolg is van de bepalingen van het ministerie van Binnenlandsche zaken in 't belang der groote route en van het ministerie van oorlog, in het belang van de verdediging der vesting; dat verder de diepte daarvan nog met 20 duim is vermeerderd, welke in verband gebragt met andere doorvaarten, genoegzaam scheen te zijn, daar zij nu toch zelfs lager is dan de slagbalk in de Damsterkolk. Verder merkt spr. op, ten aanzien van het vastzitten van het schip van KRAMER, dat men de daarvoor opgegevene reden scheen te beschouwen als eene vergoelijking door de commissie van de daadzaak zelf, dat toch geenszins het geval was. Het deed hem leed, dat de leden der vergadering geen meerder tijd hebben gehad, om zich door de inzage der stukken te overtuigen van de velerlei belemmeringen, die de goede uitvoering van dit werk hebben in den weg gestaan, voortspruitende uit de situatie van het werk zelf en de tegenstrijdige belangen en inzigten van de stad, de ministeriën van binnenl. zaken en oorlog; weshalve het niet te verwonderen is, dat de commissie eenparig van oordeel was, tot het gegeven advies te besluiten.

De heer DAMSTÉ merkt hierop aan, dat de vorige spreker meer uit zijne woorden schijnt geput te hebben, dan hij zelf bedoeld had. Hij had alleen gemeend te moeten doen opmerken, dat hij uithoofde zijner vroegere betrekking zich bevoegd achtte deze zaak te beoordeelen, zonder de inblazingen van anderen noodig te hebben en zonder daarbij geïnspireerd te zijn door dien geest des tijds, waarvan in het rapport sprake was. Hij had daarom alleen getracht te bewijzen, hoe de tweede vraag der commissie behoorde beantwoord te worden, terwijl het alleen zijn doel was geweest, om de bestaande gebreken aan te wijzen, en geenszins om den hoofdingenieur te belasten.

Nadat hiermede de beraadslagingen waren gesloten, werd bij hoofdelijke stemming het rapport der commissie in omvraag gebragt en met 30 tegen 9 stemmen aangenomen.

(*Voor:* de heeren *Bonthuis*, *Groenman*, *R. de Sitter*, *Roemelingh*, *Bouman*, *Meihuizen*, *Bindervoet*, *de Waard*, *Borst*, *Smit*, *Homan*, *Lohman*, *Trip*, *Modderman*, *Land*, *Brongers*, *Quintus*, *Koning*, *v. Ittersum*, *W. de Sitter*, *Addens*, *Brouwer*, *Tigchelaar*, *de Haan*, *Diephuis*, *M. v. d. Tuuk*, *Kuiper*, *Schilthuis*, *S. P. v. d. Tuuk*, *Elema*. — *Tegen:* de heeren *Mesdag*, *Dijkhuis*, *B. Damsté*, *Welt*, *Aalfs*, *v. Roijen*, *Beckeringh*, *Wierda*, *Noordhof*.)

De heer MESDAG verzoekt aanteekening in de notulen, dat hij zich met het genomen besluit niet heeft kunnen vereenigen.

De heer v. ROIJEN het woord gevraagd hebbende, herinnert de Vergadering, dat hij in de zitting van den 26sten November 1850 de aandacht van Gedeputeerde Staten gevestigd had op den toestand van de hoofdkanalen in het Hunzegokwartier, inzonderheid op de verpligting of der provincie, of van het Winsummer of Schaphalster zijlvest, tot het behoorlijk jaarlijks schoonhouden en roden van dezelve; hij had tot heden nog geen gevolg daarvan bespeurd en wenscht daarom de zaak andermaal aan de aandacht van Ged. Staten aan te bevelen en hen uit te noodigen om in de aanstaande zomervergadering van Julij 1852 zoodanige maatregelen voor te stellen, als hun na gehouden onderzoek voor zal komen, te zullen kunnen leiden tot eene gewenschte regeling en verbetering van dit punt; — voorts wenscht hij Ged. Staten in overweging te geven, of het niet in het belang der provincie zou zijn aan te raden, om voortaan te bevelen, dat door den provincialen waterstaat in het vervolg de begrooting van kosten der aanbestedingen zullen gevoegd worden bij alle bestekken van in de provincie uit te voeren werken, ten einde met die bestekken aan het publiek te worden aangeboden. Dit laatste punt wenscht hij aan hunne overweging aan te bevelen, ten einde zoo veel mogelijk de misbruiken voor te komen, die uit eene geheimhouding dier begrootingen zouden kunnen ontstaan, daar tegenwoordig, hoewel de begrootingen van kosten achter slot en grendel heeten bewaard te zijn, bij elke uitbesteding echter, door zilveren, gouden of andere sleutels, het geheim aan enkelen bekend schijnt te zijn.

De voorzitter stelt voor het uitgedrukt verlangen, dewijl het geen voorstel is, — in welk geval hij aan de beslissing der Vergadering zoude overgelaten hebben te besluiten, of het een punt van overweging voor haar zoude uitmaken, — als een wensch van een lid der vergadering voor notificatie aan te nemen.

Geene zaken meer ter behandeling overig zijnde, wordt deze gewone vergadering der Provinciale Staten van Groningen door den voorzitter in naam des Konings gesloten.

REDE *van den Heer* **R. WESTERHOFF,**
uitgesproken in de zitting van de Tweede Kamer der Staten Generaal van den 19den November l.l., bij de beraadslaging over de begrooting over 1852.

Voor de derde maal, mijne heeren, geroepen wordende tot het beoordeelen en helpen vaststellen eener staatsbegrooting en wel ditmaal die voor het dienstjaar 1852, wil ik, ofschoon daartoe aanvankelijk het voornemen bij mij niet bestond, ook nu weder, om bijzondere reden en tevens door de discussiën van gisteren en Maandag daartoe uitgelokt, ten derden male, bij de algemeene beraadslagingen eenige woorden in het midden brengen en aan u kenbaar maken hoe ik over die ons voorgelegde begrootingswetten denk. Ik zal daarbij echter kort kunnen zijn, aangezien ik niet in bijzonderheden denk te treden en geloof, dat datgene, wat ik bij de discussiën over de staatsbegrootingen in December 1849 en 1850 gezegd heb en 't geen in het Bijblad gedrukt te lezen staat, ook op de onderwerpelijke begrooting van volle toepassing is. Zonder, zoo als gezegd is, hier dan in eenige bijzonderheden te treden; zonder hier te gewagen van de vaak onvoldoende inlichtingen, die de zoogenaamde uitgewerkte en toelichtende staten ons aanbieden, of van de beknopte en schrale memoriën van toelichting, die de wets-ontwerpen vergezellen; zonder hier te spreken over de hier en daar zamengetrokken cijfers voor verschillende posten, en waardoor eene juiste beoordeeling onmogelijk wordt gemaakt; wil ik liever in het algemeen aanmerken, dat ik over de thans in discussie zijnde begrootingswetten zeer ongunstig denk, daar ik toch, even als in 1849 en 1850, nog steeds overtuigd ben, dat de gevraagde som voor uitgaven de krachten der natie te boven gaat en de gelden, hierbij weder gevraagd, op den duur, ook bij den besten wil, onmogelijk door het volk zullen kunnen worden opgebragt. Ja, mijne heeren, ook het cijfer van deze begrooting heeft eenen onaangenamen indruk op mij gemaakt en zelfs een gevoel van klimmende teleurstelling bij mij opgewekt. Ik verkeer dus ten dezen in eenen geheel anderen toestand, in eene geheel andere positie dan de afgevaardigde uit Tiel, die gisteren het eerst het woord heeft gevoerd (de heer *van Dam van Isselt*), en die van vereenvoudigen en bezuinigen, van het drukkende onzer belastingen niets wil hooren. Ik had toch, ook nog na de verklaring, ten vorigen jare door de Regering afgelegd, altoos heimelijk gewenscht en gehoopt, ja, laat ik er bijvoegen, dat ik het ook van het tegenwoordig ministerie *verwacht* had, dat nu, na twee jaren aan het bewind te zijn geweest, de begrooting van uitgaven eindelijk eens meer geëvenredigd zoude zijn aan de krachten der natie, dus een lager cijfer zoude hebben aangewezen, en blijkbaar afdoende bewijzen zoude hebben opgeleverd van wezenlijke vereenvoudiging en doortastende bezuiniging, met regt zoo dikwijls en dringend door de natie en hare vertegenwoordigers gevraagd en vroeger zoo veelmalen plegtig beloofd en toegezegd. Met smart heb ik echter gezien, dat de Regering bij voortduring den ouden weg, die in mijn oog niet anders dan tot verderf en ondergang kan leiden, blijft bewandelen en zich hardnekkig aan het eenmaal hooge cijfer van staatsuitgaven blijft vastklampen; dat zij van de natie bij voortduring offers blijft vragen, in ons oog niet altijd noodzakelijk; offers, zoo al niet ondragelijk, dan toch, volgens hare bekentenis, loodzwaar op de schouders der natie drukkende, en geen vereenvoudiging en bezuiniging in onze huishouding van staat schijnt te willen, ja dat er integendeel zelfs niet onduidelijk eene strekking, eene neiging bij ons gouvernement. bestaat tot verhooging en vermeerdering der uitgaven. Ik zal daarover hier echter niet breeder in bijzonderheden treden, en, zoo als ik ten vorigen jare beloofd heb, niet verder op vereenvoudiging en bezuiniging aandringen, aangezien ik geloof, daardoor nutteloos werk te verrigten. Waarschuwen, er toe aanraden wil ik echter bij voortduring, omdat ik reken dat het mijn dure pligt is.

Maar heb ik met leedwezen gezien, dat de begrooting geen *lager* maar integendeel een *hooger* cijfer dan in het vorige jaar aanbiedt; dat men, naar 't schijnt, niet wil inkrimpen en de leus der Regering niet de oud-Hollandsche spreuk, van steeds de tering naar de nering te moeten zetten, schijnt te zijn; tevens heb ik — ik wil het niet ontveinzen — met verwondering, ja met verbazing opgemerkt, mijne heeren, de veranderde ziens- en denkwijze, en het zoo zeer gewijzigd oordeel over het cijfer der begrooting en over het noodzakelijke van vereenvoudiging en bezuiniging in onze staatshuishouding, bij velen mijner medeleden! Ja, het heeft mij getroffen, dat velen mijner vroegere bondgenooten in den strijd voor vereenvoudiging en bezuiniging mij schijnen verlaten te hebben, en onze gelederen zoo verdund zijn geworden; dat men zoo weinig meer over bezuiniging, vereenvoudiging en inkrimping hoort spreken, ja dat men de gesprekken daarover zelfs schijnt te vermijden; dat der onderwerpelijke begrooting ten aanzien van de cijfers een zooveel gunstiger onthaal bij de Kamer ten deel is gevallen dan die voor de jaren 1850 en 1851, en zulks niettegenstaande het cijfer thans hooger is. Van waar toch dit zonderling verschijnsel, mijne heeren? Is het mogelijk een gevolg van de stellige verklaring der Regering, ten vorigen jare afgelegd, dat het eenige wat nog tot vermindering van uitgaven kan leiden, eene andere inrigting van de regterlijke magt is en dat daarmede de rij der grootere vereenvoudigingen van de staatsdienst hier te lande gesloten is? Hebben die woorden zulk eene calmerende, zulk eene betooverende uitwerking gehad? hebben die de lippen van hen, die zoo zeer om vereenvoudiging en bezuiniging riepen en daarin alleen heil, daarin alleen redding zagen, voor goed gesloten? Zijn dan al die harde beschuldigingen, die luide afkeuringen, die scherpe aanmerkingen, die schier tallooze grieven, die tegen de vroegere ministeriën en tegen de begrootingswetten voor 1850 en 1851 door de Kamer zijn uitgebragt, en die op bijna elke bladzijde van het Bijblad en van de daaromtrent uitgebragte Verslagen voorkomen, — is dan het geroep in 1849 en ook in 1850 om noodzakelijke inkrimping, om onvermijdelijk noodige vereenvoudiging en doortastende bezuiniging, bloot het gevolg van misverstand, bloot het gevolg eener heillooze en onverschoonbare dwaling, eener geheel verkeerde en valsche voorstelling en beschouwing; — is dat alles de vrucht geweest van een te oppervlakkig onderzoek, van eene invallende gedachte, van vooroordeel of van onkunde? Zijn dan de beloften, is de verzekering van den minister van financiën, in 1849 hier in deze zaal uitgesproken, en te lezen in het 25ste vel der Bijlagen van de Staatscourant van December 1849, dat er nog veel, *zeer veel* bezuinigd konde en ook zoude worden, vague, nietsbeteekenende beloften? — zijn dat dan bloote klanken geweest? Zijn die woorden door Zijne Excellentie dan in eene ijlende koorts uitgesproken, en daardoor van geene de minste beteekenis? Was het dan niet uit overtuiging, uit innige, uit gevestigde overtuiging, en is het dan eene dwaling, of is het een valsch alarm geweest, toen een groot getal leden dezer Kamer in 1849, in haar adres van antwoord op de troonrede, met het oog op eene dringend noodzakelijke vereenvoudiging en bezuiniging, op eene betere en meer regtvaardige verdeeling der belastingen bij Zijne Majesteit den Koning zoo krachtig wilde hebben aangedrongen op eene verandering *en* in het stelsel onzer uitgaven *en* in dat onzer belastingen? Was het niet op grond eener gevestigde, eener onwankelbare overtuiging, dat een van de leden der Commissie, die het adres ontworpen en het zoo even genoemde voorstel gedaan had; bij de verdediging van hetzelve in de zitting dezer Kamer van den 24sten Februarij 1849, toen er gevraagd werd, wat toch de Commissie wel onder de uitdrukking „*stelsel van uitgaven*" verstaan wilde hebben, zeide: „men heeft verklaard, die uitdrukking „stelsel van uitgaven" niet wel te vatten en, indien ik mij wel herinner, is reeds bij de algemeene beraadslaging over de strekking van het adres, door een' afgevaardigde uit Overijssel, gewoonlijk aan de ministerstafel gezeten, bepaaldelijk omtrent die uitdrukking opheldering verlangd. Ik ben bereid die te geven. Er is een woord, dat in den laatsten tijd veel is gebruikt en misbruikt. Het is het woord *bezuiniging*. Bezuiniging is aller leuze. In en buiten de Kamer roept men om bezuiniging; ja, zelfs de Regering zegt bezuiniging te willen.

Intusschen geloof ik mij niet te bedriegen, indien ik beweer, dat onder die schijnbare eensgezindheid zich eene merkelijke verdeeldheid verbergt, en dat de gemeenschappelijke banier geenszins de zoo noodige eenheid van doel en van inzigt waarborgt. Ieder wil *bezuiniging*, maar op zijne manier, overeenkomstig den bijzonderen zin, welken hij aan dat woord hecht. Het zal, geloof ik, onnoodig zijn dit door voorbeelden te staven; ik bepaal mij bij de bloote herinnering aan de schier algemeene afkeuring, waarmede de zoo hoog geroemde en met blijkbare zelfvoldoening in de wereld gezondene *bezuinigings*-plannen der regering werden begroot.

Maar juist daarom, om de onbestemdheid te ontwijken, welke het woord bezuiniging kenmerkt; om althans *hare* opvatting van dat woord in een helder licht te zetten, heeft de commissie gemeend te moeten gewagen van „het brengen op een' anderen voet van ons stelsel van uitgaven;" dat is van eene herziening en hervorming van onze staatshuishouding in haren ganschen omvang, van eene *doortastende vereenvoudiging* van het geheele stelsel van bestuur, welks bekostiging het cijfer onzer uitgaven tot zijne tegenwoordige hoogte heeft opgevoerd. Dat stelsel, die uitgaven wenschen wij op eenen anderen voet te zien gebragt. Vindt men dien wensch onbillijk? Ik verwijs u, om hem te regtvaardigen, naar de wet der noodzakelijkheid. Sedert 33 jaren gaan wij hier gebukt onder eene staatshuishouding, welligt van den beginne af, maar zeker gedurende de laatste 18 jaren, buiten alle evenredigheid met onze middelen en krachten. Schulden op schulden, lasten op lasten zijn er gestapeld om die huishouding te alimenteren, en buitengewone offers werden er in menigte van de natie gevorderd om de steeds ontstaande tekorten te dekken. Ook nu wederom staat er een tekort voor de deur; ook nu wederom worden wij geroepen op de schouders der natie eenen buitengewoon zwaren last van vele millioenen te leggen.

Ik geloof, dat bij die droevige ervaring, bij dat donkere vooruitzigt, het meer dan immer pligt is, naar middelen om te zien *om de uitgaven in een beter verband met de inkomsten te brengen*. Maar hoe? Door bezuiniging? Door beknibbeling van eenige duizenden op enkele tractementen? Door vermindering, hoe dan ook, van het eindcijfer onzer begrooting? Neen, er wordt *meer* vereischt. Onze geheele huishouding moet worden herzien en veranderd. De grondslag, waarop zij rust, moet worden *vereenvoudigd*. Het *stelsel onzer uitgaven* moet op een anderen voet worden gebragt. Daardoor en daardoor alléén kunnen de moeijelijkheden worden overwonnen, welke onze financiële toestand aanbiedt en zal blijven aanbieden, indien aan deze dringende voorwaarde niet mogt worden voldaan. — Ik herhaal, mijne heeren, was het niet op grond van een naauwgezet en grondig onderzoek, op grond eener gevestigde, eener onwankelbare overtuiging, dat die uitstekende redenaar en staathuishoudkundige deze woorden uitsprak? En nu, zoo als ik gezegd heb, wordt er bijna niet meer van vereenvoudiging en bezuiniging gesproken. Inderdaad dit moet bevreemden. Of is er aan dat verlangen, is er aan al die eischen door de Regering voldaan? Is er vereenvoudigd, en wel *stelselmatig* vereenvoudigd? Is al wat weelde, wat overtollig mag heeten, besnoeid? Is er van eenig belang bezuinigd? Is er ingekrompen en de noodige spaarzaamheid aan den dag gelegd? Is het stelsel onzer uitgaven op een' anderen en beteren voet gebragt? Is de grondslag, waarop onze huishouding rust, vereenvoudigd en wel „*doortastend vereenvoudigd*?" Zijn onze staats-uitgaven meer in evenredigheid gebragt met onze middelen en krachten, en is dien ten gevolge het eindcijfer der ons aangeboden begrootingswetten lager dan vroeger?

Ik zie van dat alles niets, mijne heeren, en daarom vooral heeft de veranderde denk- en zienswijze van velen mij zoo bijzonder getroffen. Ik wil gelooven, ja aannemen, dat er in dezen voor anderen een licht is opgegaan, hetwelk voor mij niet schijnt, althans niet door mij op mijn geïsoleerd standpunt wordt waargenomen, dat er, zoo als sommigen verzekeren, werkelijk groote verbeteringen, vereenvoudigingen en bezuinigingen zijn tot stand gebragt, doch die dan alleen voor allerfijnste opmerkers, waaronder ik mij niet kan rangschikken, te bespeuren zijn; want ik moet opregt bekennen, dat ik geene verandering, althans geene verbetering, geen vooruitgang in dezen zie. Integendeel, ik zie wel en ik zie dat met smart, dat het eindcijfer der begrooting van uitgaven gaandeweg hooger wordt. Ik weet wel dat sommige posten van de begrooting verdwenen zijn, maar ook dat er anderen voor in de plaats zijn gekomen; dat sommige verminderd, maar andere daarentegen weêr vermeerderd zijn geworden, maar ik weet ook, dat het eindcijfer, en daarop komt het toch alles aan, voor 1851 *f* 200,667.88 hooger was dan voor het dienstjaar 1850, toen er zoo zeer over de hoogte van hetzelve geklaagd werd en men zoo zeer op vermindering van hetzelve en op bezuiniging aandrong, en dat het nu voor de dienst van 1852 wederom *f* 81,332.73 hooger is dan het was voor de dienst van het thans loopende jaar. Ook weet ik, dat indien het *lager* cijfer voor de dienst van 1850 te hoog en niet geëvenredigd aan de krachten der natie genoemd mogt worden, zulks nog meer het geval moet zijn ten aanzien van het *hooger* cijfer voor 1852, al ware het ook dat men kon aannemen, dat de thans aangevraagde gelden nuttiger besteed zullen worden dan die voor 1850, want het zal de natie wel even zwaar vallen, de beurzen zullen er evenveel door verligt worden, of zij eene bepaalde som moet opbrengen voor het schoonhouden bij voorbeeld en verlichten van het Binnenhof, de meest bezocht wordende plaats dezer rijke stad en residentie, of voor het onderhoud der wandelwegen, bruggen, vijvers, rasterwerk en hertenkamp in het Haagsche bosch, dan wel of die som van haar gevraagd wordt voor een nuttig doeleinde, voor een werk waarbij geheel de natie belang heeft, waardoor geheel de natie gebaat wordt. De uitgaaf, het opbrengen van eenen gulden voor het eerste kan de natie wel harder en onaangenamer, maar niet zwaarder vallen dan voor het laatste.

Ik zie alzoo, Mijne Heeren, geene verandering, althans geene verbetering, en daarom ben ik nog dezelfde, die ik was in 1849, dezelfde, die ik was in 1850, en sta in dat opzigt onveranderd en onverbasterd voor u op dezelfde plaats, waar ik in 1849 en in 1850 stond, alléén met dit gering verschil, dat ik, ook ten aanzien der uitwerking van hooge cijfers op onze ziel de kracht der gewoonte heb leeren kennen, aangezien al die hooge cijfers, op de begrooting voorkomende, nu, op het einde van 1851, op verre na op mij dien onaangenamen, dien eenigzins pijnlijken indruk niet maken, welke ik op het einde van 1849, voor het eerst eene staatsbegrooting onderzoekende, gevoelde en ondervonden heb. De spreker uit Zeeland, die voorgisteren het woord heeft gevoerd (de heer *Bachiene*), heeft gezegd dat het eene zucht tot miskenning zoude wezen, indien men de door dit ministerie bewerkstelligde bezuinigingen voorbijzag: welnu, Mijne Heeren, men werpe die beschuldiging op mij; om dezelve te ontgaan, wil ik mijne overtuiging niet verloochenen.

Ik weet wel, Mijne Heeren, dat de staat van ons financiewezen thans gunstig kan genoemd worden, dat men, met eenen terugblik op eenige jaren vroeger, zich inderdaad verblijden kan over den toestand onzer financiën, aangezien de aanzienlijke tekorten van vroegere dienstjaren niet alleen gedekt zijn, maar er bovendien aanzienlijke overschotten beschikbaar bleven, waarvan een gedeelte, ten bedrage van een millioen guldens, dit jaar tot delging van schuld heeft kunnen worden aangewend, iets dat men inderdaad eene heugelijke en voor Nederland gewis merkwaardige gebeurtenis mag noemen. Maar deze zoo gunstige gesteldheid onzer financiën, waarover wij ons gewis allen verheugen en waarvoor wij dankbaar zijn, is zij het gevolg, Mijne Heeren, van vereenvoudiging en bezuiniging, het gevolg dat onze uitgaven besnoeid en verminderd zijn geworden, of wel dat de grondslag, waarop onze huishouding rust, door het tegenwoordig ministerie *doortastend vereenvoudigd* is geworden? Gewis niet! Die gelukkige toestand, een voor Nederland zeker vreemd verschijnsel, is, zoo als de sprekers uit Utrecht (de heer *van Goltstein*) en Rotterdam (de heer *Hoffman*), die voorgisteren het woord voerden, te regt hebben aangemerkt, in de eerste en voornaamste plaats toe te schrijven aan de gunstige omstandigheden, waarin ons land sinds eenigen tijd verkeert; aan den zegen, die bij de opbrengst en den hoogen prijs, die bij den verkoop der koloniale produkten is ondervonden: dus aan omstandigheden geheel toevallig, geheel buiten de magt van het gouvernement en die elk oogenblik veranderen, en ons weder in den ouden en hagchelijken toestand kunnen terugbrengen; en in de tweede plaats aan de belangrijke bezuinigingen, die door vroegere ministeriën, en wel vooral door het vóórlaatste, in 1849 zijn tot stand gebragt, en welke bezuinigingen de werkelijke uitgave in 1849 *f* 2,384,817 beneden de geraamde en toegestane som voor dat jaar hebben doen blijken.

Daaraan, laat ons het opregt erkennen, en niet aan vereenvoudiging en bezuiniging door het tegenwoordig Ministerie, moet de gunstige en gelukkige toestand, waarin wij ons op dit oogenblik mogen verheugen, worden toegeschreven. Ik wil daarom niet ontkennen, dat er niet hier en daar wat bezuinigd, en ook vooral bij het departement van financiën, vereenvoudigd is geworden en dat men spaarzamer met de toegestane gelden gehandeld heeft dan vroeger veelal het geval was; maar groote doortastende vereenvoudigingen en bezuinigingen, waaraan wij zoo zeer behoefte hebben, ik moet het herhalen, zijn er niet bewerkstelligd, althans ik moet bekennen zulks nergens te kunnen zien. Verstandige en strenge huishoudelijkheid, daaraan ontbreekt het hier nog al te zeer, en hoeveel is aan het gemis daarvan in ons Vaderland niet te wijten! Onze voorspoed van vroegere jaren heeft ons bedorven en eene spilzucht en weelde veroorzaakt, waarvan wij nog lang de rampzalige gevolgen zullen betreuren en gevoelen, aangezien daardoor behoeften zijn ontstaan, vroeger onbekend en die thans, door de kracht der gewoonte tot eene tweede natuur geworden, zich niet gemakkelijk laten uitroeijen.

Dit kwaad te bestrijden is echter volstrekt noodzakelijk en de taak der regering. Geen zweem van weelde moet in onze huishouding van Staat geduld worden. Bij eene kleine natie van 3 millioen zielen, waaronder nagenoeg één millioen bestendig of tijdelijk onderstand genietende armen; met een' schuldenlast van meer dan 1230 millioen guldens, wier grond slechts voor omstreeks ⅓ gedeelte bebouwd wordt en vruchten geeft, en die onophoudelijk zoowel met de zee als met het binnenwater te kampen heeft, en daaraan jaarlijks, boven hare staats-belastingen, millioenen schats moet opofferen, — bij zulk eene natie, Mijne Heeren, ik durf die leer hier gerust verkondigen, moeten de uitgaven zich alleen tot *het volstrekt noodige* bepalen, en ik geloof, dat wanneer dit het geval wordt, ook het eindcijfer onzer uitgaven nog aanmerkelijk kan dalen. Want waarom toch zouden wij, die, volgens de verzekering van ons geacht medelid *van Hall*, uitgesproken in de zitting dezer Kamer van den 1sten Julij 1850, zwaarder belast zijn dan in eenig land van Europa, er een zooveel kostbaarder huishouden op moeten nahouden dan andere Staten? waarom moeten de lasten bij ons zooveel zwaarder, zooveel drukkender zijn? Ik zie er volstrekt geene reden voor, waarom wij, ons tot het volstrekt noodige bepalende, meer voor onze dagelijksche huishouding zouden moeten besteden, dan b.v. België, Hannover, Beijeren, Denemarken, Zweden of Noorwegen, die niet eens alle zich tot het *volstrekt noodige* bepalen.

Ik weet wel dat men gewoon is op onzen ontzettenden schuldenlast te wijzen, en dien als oorzaak aan te geven, waardoor onze begrootingen zoo hoog en onze belastingen zoo drukkend zijn. Dit is echter eene geheel verkeerde en onware voorstelling, Mijne Heeren, want wanneer wij de renten der staatsschuld geheel buiten het spel laten en niet mederekenen, dan moet voor de gewone staatsbehoeften, volgens eene daarvan opgemaakte statistiek, de Nederlander per hoofd omstreeks *f* 11 opbrengen; de Belg per hoofd ruim *f* 9, de Hannoveraan ruim *f* 7½, de renten der staatsschuld daar nog onder begrepen; in Beijeren per persoon ruim *f* 5; in Denemarken ruim *f* 6; in Zweden ruim *f* 5; in Noorwegen *f* 6; in Pruissen ruim *f* 6; in Engeland ruim *f* 9; in Rusland ruim *f* 4, en in Oostenrijk nog geene *f* 4 per persoon. Waarom kan men nu in Nederland ook niet voor lager cijfer de huishouding van Staat besturen; waarom moet men juist dáár zijne rekening hooger stellen, dan in zoovele Staten, die niet eens allen de leer van het *volstrekt noodige* huldigen? Wanneer Beijeren, Zweden, Noorwegen, Denemarken, Pruissen, Hannover en andere Staten kans zien voor *f* 5, *f* 6 à *f* 7 per persoon de staatshuishouding te onderhouden, mogen wij althans niet meer dan *f* 8 per persoon vragen. De behoeften der tegenwoordige staatshuishoudingen verschillen bijna niet. De hoofdtakken zijn overal dezelfde. (*Zie het slot in de bij dit Bijblad behoorende Courant.*)

Te Groningen, bij de Erven C. M. VAN BOLHUIS HOITSEMA.